

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «ВПЕВНЕНИЙ СТАРТ»

ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

За загальною науковою
редакцією Т. О. Піроженко

*Рекомендовано Міністерством
освіти і науки України
УДК 373.2 (073) О-72*

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (Лист МОН
України No 1/11-7684 від 01.08.2017 року)*

Рецензенти:

О. Л. Корнєєва, завідувач Костянтинівського дошкільного навчального
закладу No31 «Мир», кандидат педагогічних наук;

І. Р. Кіндрат, методист Рівненського навчально-виховного комплексу НВК No1,

кандидат педагогічних наук.

Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / О-72

[Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. – К. : Українська академія дитинства, 2017. – 80 с.

Освітня програма розвитку «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку адресована педагогам дошкільних навчальних закладів та інших закладів, які надають освітні послуги у галузі дошкільної освіти, а також батькам вихованців та студентам вищих навчальних закладів.

Зміст програми передбачає організацію взаємодії дорослого з дитиною в таких спосіб, який забезпечує збалансований особистісний розвиток дошкільника. До програми розроблено комплекти навчально-методичних матеріалів.

УДК 373.2 (073)

© Піроженко Т. О., Гавриш Н. В., Панасюк Т. В.,
Рогозянський О. С., Хартман О. Ю., Шевчук А. С., 2017

ЗМІСТ

ВСТУП

..... 4

КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ

..... 6

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЛЬНА, РУХОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

..... 9

ПІЗНАВАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

..... 11

У світі предметів

.....
11

У світі людей

..... 12

У світі природи

.....
13

Елементарні математичні уявлення

..... 14

Досліди та експерименти

..... 15

МОВЛЕННЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ

..... 17

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

..... 20

ГОСПОДАРСЬКО-ПОБУТОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

..... 22

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

..... 24

ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК

..... 31

ХАРАКТЕРИСТИКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЗРІЛОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

.....33

Орієнтовні показники нервово-психічного розвитку дітей 5–6 років

... 35

ПОКАЗНИКИ ЗАСВОЄННЯ ПРОГРАМИ

..... 37

ПОКАЗНИКИ ПРОЯВУ ЗДІБНОСТЕЙ ТА НАХИЛІВ У СТАРШИХ

ДОШКІЛЬНИКІВ
47

ПОРАДИ БАТЬКАМ

..... 49

ДОДАТКИ
57

Проект впевнений старт: навчально-методичне забезпечення
..... 57

Формат організації спільної діяльності вихователя з дітьми
..... 58

Орієнтовні форми, методи, засоби освітньої роботи з дітьми
..... 59

Орієнтовний перелік мистецьких творів для ознайомлення дітям
..... 62

ДЖЕРЕЛА

.....
..... 72

ВСТУП Освітн

реалізує державну політику в галузі освіти та розвитку дитини, враховує стратегічний курс держави загалом. Концептуальні засади програми ґрунтуються на загальнолюдських цінностях, що забезпечують формування загальної культури життєдіяльності в усі віку, максимальне використання можливостей для досягнення психо- логічних якостей дошкільного зростання.

ьних цілей освіти й змістовими складовими і
мплекс ною. Адже окреслює оптимальний
их, на вчальних функцій і змістових на прямих
ежах вікової компетентності дітей старшого

За спрямованістю на реалізацію

Програма «Впевнений старт» розроблена відповідно до вимог Базового
компонента дошкільної освіти як державного освітнього стандарту.
Реалізація Програми забезпечує оптимальні фізичні та інтелектуальні
навантаження з метою охорони здоров'я та покращення фізичного,

психо-емоційного стану та соціального благополуччя дитини. В основу Програми закладено відомі загальнонаукові принципи актуальності, науковості, доступності та відповідності програмового матеріалу віковим особливостям розвитку дітей, послідовності, систематичності, концентричності, дотримання яких відповідає сучасним тенденціям розвитку, виховання і навчання дошкільників. Відповідність світському і гуманістичному характеру освіти; єдність розвивальних, виховних, навчальних цілей і завдань дошкільної освіти; доцільність поєднання наукової обґрунтованості й можливості практичного застосування; особистісно-зорієнтована взаємодія дорослих і дітей; раціональне співвідношення організованої, самостійної та вільної діяльності у повсякденному житті; врахування провідних видів діяльності малюків забезпечують індивідуальний та диференційований підхід у освітній роботі з дітьми; інтеграцію змісту, форм, методів, засобів розвитку, виховання і навчання дошкільників. Мета програми «Впевнений старт» — збагачення досвіду взаємодії дитини старшого дошкільного віку з соціальним та природним оточенням через організацію специфічно дитячих видів діяльності, які формують відповідні життєві компетентності та якості психологічної зрілості.

Зміст програмових освітніх завдань кожного розділу відображає комплексний підхід до процесу формування особистісних досягнень дитини (емоційно-ціннісне ставлення, знання, вміння, життєві навички), що трактується як життєва компетентність. Реалізація цих освітніх завдань спрямована на комплексний особистісний розвиток, що включає єдність емоційного, інтелектуального та вольового розвитку дитини. Провідними для старшого дошкільного віку залишаються комунікативна (спілкування з однолітками та дорослими), здоров'язберігальна, пізнавально-дослідницька, мовленнєва, ігрова, художньо-естетична, господарсько-побутова (трудова) діяльність.

Програма «Впевнений старт» має чіткий, лаконічний виклад основних освітніх завдань, результатів освітніх впливів й не переобтяжена методичними порадами (вони викладені окремо у навчально-методичному комплекті до програми, а також на порталі vstart.com.ua). **ЗАГАЛЬНА**

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «ВПЕВНЕНИЙ

Комунікативна діяльність, або спілкування дитини старшого дошкільного віку розуміється як самостійний вид специфічно дитячої діяльності, в якому формуються та розвиваються комунікативні навички та навички взаємодії. Головним навчальним змістом діяльності спілкування є розуміння іншої людини. Кінцевим результатом життєвих навичок у спілкуванні виступає адекватність дій (емоційних, мовленнєвих, поведінкових) різноманітним ситуаціям спілкування (в грі, в пізнавально-дослідній та інших видах діяльності, які забезпечують взаєморозуміння між учасниками комунікації). Невербальні засоби спілкування та мовленнєве висловлювання (думка, що оформлена у мовлення) є інструментальними засобами комунікативної діяльності. Саме тому вони виступають освітнім змістом «научіння» кожної дитини правильно та адекватно, відповідно до ситуацій спілкування, використовувати різноманітні засоби комунікації.

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- навички ефективної комунікації (спільна взаємодія, взаєморозуміння ре-
- зультатом яких задоволені всі учасники); вміння приймати участь у

організованих дорослими різних форматах спіл-

- кування (очно, дистанційно-традиційна пошта, скайп, чати, листівки

тощо); інтерес до спілкування з іншими людьми, до нових контактів (спілкування)

- • з цікавими новими людьми; мотивацію до пізнання себе та інших

людей; потребу знайомитися із внутрішнім світом людей (що

*відчуває, чим ціка-
виться, який має
характер).*

- • • • • слухати іншу людину; узгоджувати свої дії з діями

інших людей; враховувати інтереси інших; діяти в команді,

злагоджено; свідомо обирати партнерів для різних ситуацій

взаємодії; уникати ситуацій непорозуміння, миритися, якщо це

потрібно; активно та виразно використовувати невербальні засоби

комунікації; будувати різні форми мовленнєвих висловлювань:

запитання, зустрічне за- питання, згода, уточнення, заперечення,

запит, сумнів, прохання, вимога,
ігрова вимога, дозвіл, порада, відмова, спонукання, задоволення,
здивуван-

• • • • • ня, вдячність, співчуття, невдоволення, пояснення,
міркування, доказ, текст; домовлятися («Давай так...»); укладати угоди
(«Давай домовимося про... Я буду ... А ти будеш...); діяти в команді (у
кожного учасника гри – своя роль/функція); враховувати інтереси
команди/групи; не конфліктувати, мирити друзів.

• спілкується за інтересами (наприклад, за видами діяльності –
малювання,

• танці, спорт тощо); за допомогою дорослого аналізує різні за
характером та результатом си- туації спілкування, знаходить причини
виникнення суперечливих чи кон- фліктних ситуацій, виявляє
протиріччя (невідповідності), знаходить аргу- менти «за» і «проти»,
висуває версії можливого розгортання подій («Що б

• • • • до діалогу з дотриманням елементарних норм ведення

розмови; удосконалювати вміння слухати і розуміти співрозмовника,
формулювати і

• ставити запитання, відповідати відповідно до почутого; виявляти

ініціативу у спілкуванні із навколишніми як дорослими, так і дітьми, при цьому використовувати доречні форми ввічливого та лагідного

- звертання (залежно від віку, статі, соціальної ролі тощо

співрозмовника); підтримувати розмову та подальші контакти,

демонструвати включеність у

- спілкування вербальними та невербальними засобами; до активної

комунікації у різних повсякденних ситуаціях (як при безпосеред-

- • ньому контакті, так і у телефонній розмові або спілкуванні через

інтернет); до побудови конструктивних діалогів, полілогів між 2-4

дітьми, перемовин; активно використовувати різні форми мовленнєвих

висловлювань відпо- відно до ситуацій (запитання, зустрічне запитання, згода, уточнення, за- перечення, запит, сумнів, прохання, вимога, ігрова вимога, дозвіл, порада, відмова, спонукання, задоволення, здивування, вдячність, співчуття, невдо-

- • • волення, пояснення, міркування, доказ , текст тощо; дослухатись

до думки дорослого; поважати та враховувати думку іншого;

доводити/обґрунтовувати власну думку.

трапилося, якби?», «Треба вчинити так..., тому що...» тощо); набуває

досвіду встановлення контактів (знайомство, самопрезентація); за

допомогою дорослого та/або самостійно аналізує різні за характером та результатом ситуації спілкування на основі серії сюжетних малюнків, встановлює хронологію подій, пояснює/обґрунтовує власну думку.

- триматися в діалозі

невимушено, розмовляти тактовно, переконливо, відчувати емоційний тон розмови та коригувати його у позитивний бік, відчувачуючи загострення ситуації спілкування, коректно виявляти

емоційне ставлення до предмета розмови чи співрозмовника; • щодо

висловлювання прохання, вибачення, подяку, припущення, співпереживання тощо.

Здоров'язберігальна ,

ефективний вплив на стан фізичного, психічного та емоційного здоров'я дітей. Полягає у вирішенні таких завдань: зміцнення здоров'я, підвищення рівня стійкості організму несприятливим факторам довкілля, підвищення фізичної працездатності; зміцнення опору організму до захворювань; формування правильної постави та скелетної структури; функціональних можливостей організму; моральних та вольових рис. Конкретизування завдань.

- **уявлення про:** загальну будову тіла людини

здатності до виконання різних видів спортивної діяльності (спортивні досягнення);

вправи, ігри з елементами

спорту); фізичні можливості

одино;

ОСВІТ

- **інтерес до:** пізнання фізичних можливостей

ЗАВДАННЯ

звілля.

життя; власного тіла; • • • • **мотивацік**

способу життя та усвідомленої потреби у

бережного ставлення до народних засоб

удосконалення; ціннісного ставлення до : • до постійного піклування про власне здоров'

навичок здоров'язбережувальної поведін (ичку); до розвитку фізичних якостей: гнучкість,

• **пізнавальну потребу до:** аналізу рух (видкість, сила, око-

самоаналізу власної здоров'язбережу- мір, рівновага; до збагачення

• вальної поведінки; самостійності в орг (хорового досвіду;

9

фізичних вправ, рухливих та спортивних

10

• • • • • до освоєння різноманітних видів рухової діяльності; до

самоконтролю та розширення усталеної здоров'язбережувальної

діяльності; до удосконалення життєво важливих рухових умінь та

навичок; до формування сталих навичок культури здоров'я; до

творчості у руховій діяльності.

• адекватно розподіляти м'язове напруження під час виконання різних видів фізичних вправ (стройові, загальнорозвивальні, вправи з основних рухів,

- • • рухливі ігри, елементи спорту); елементарним навичкам фізичної саморегуляції; за потреби звертатися по допомогу до дорослого; вмінь застосовувати наявний руховий досвід в різних ситуаціях, пов'язаних
- з руховою діяльністю; самостійно визначати стан свого самопочуття.
- • • • набуває сталих навичок щоденної активної рухової діяльності; збагачує руховий досвід; загартовується; проявляє доброзичливе ставлення до однолітків в процесі спільної рухо-
- вої (спортивної) діяльності; застосовує засоби профілактики захворювань (ранкова гімнастика, само- масаж тощо).

Пізнавально-дослідницька

діяльність дитини старшого дошкільного віку забезпечує розвиток пізнавальних психічних функцій: пам'ять, увага, уява, мислення, сприймання; розвиток розумових операцій: аналіз, порівняння, узагальнення, класифікація; безпосередньо пов'язана з мовленнєвим, художньо-естетичним розвитком; відбувається через усі види діяльності дошкільника; актуалізується через смислові відповіді, на які шукає дитина у створених педагогом розвивальних ситуаціях. Зміст освітньої діяльності кретизовано у напрямках: «У світі предметів», «У світі людей», «У світі природи», «Елементарні математичні уявлення», «Досліди та експерименти». Провідним закономірним результатом та результатом вирішення освітніх завдань цього розділу є здатність дитини висловлювати свої думки (свої думки, що виражені у слові), мовленнєвий розвиток дитини (див. наступний розділ), розвиток психічних процесів і способів пізнання. *Наскрізні завдання:* засвоєння знань, розвиток

операцій, опанування способами пізнавально-дослідної діяльності. *Особливим засобом* пізнавально-дослідної діяльності є засвоєння знаків та символів. Цьому слугуватимуть лінгвістичні знаки та знаки писемного мовлення (літери), інші знаки як символи. Навчати способам використання знаків у пізнанні оточуючого світу.

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

НАПРЯМ: У СВІТІ ПРЕДМЕТІВ

- • • **уявлення про:** функціональність предметів; предметно-практичну, предметно-педагогічну діяльність; технологічність предметної діяльності («Як це влаштовано?», «Як це працює?» тощо); про шляхи отримання інформації; про нетрадиційні способи використання предметів;
- • • • **інтерес до:** предметного світу; пізнавальної діяльності; творчого використання власних знань і вмінь; пошуку можливих способів використання предметів;
мотивацію до пізнання світу предметів; **пізнавальну потребу** (з'ясувати, дізнатися, бути далі, що могло б бути, як це допомагає людині тощо).

- • оперувати образами предметів; створювати задум та реалізовувати предметну (практичну/перетворювальну)
- • • діяльності у відповідності до задуму та природного призначення предмету; створювати прості схеми/моделі предметів та перетворювати їх; порівнювати, відокремлювати; упорядковувати, узагальнювати предмети за певними ознаками (спільними/
- • відмінними); виокремлювати функціональні зв'язки різних предметів; виконувати пізнавально-дослідні дії: порівняння, аналіз, співставлення, уза- гальнення, упорядкування на основі практичних дій та з опорою на тактиль-
- ні відчуття, функції органів почуття, зору, слуху; подумки порівнювати, відокремлювати, упорядковувати, узагальнювати
- предмети за певними ознаками (спільними/відмінними); розширювати досвід пізнавальної діяльності за допомогою різних органів сприймання (дотик, запах, фактура, вага тощо).

- може вибирати предметний матеріал для гри, дослідницької, творчої та ін-

- • • • • ших видів діяльності; може застосовувати свої знання та вміння; відчуває радість від власного пізнання (відкриття) світу предметів; відчує відповідальність за вихід із проблемної ситуації (задачі); може проявляти ініціативність, самостійність; пояснює та планує дії з предметами, встановлює причиново-наслідкові зв'язки

НАПРЯМ: У СВІТІ ЛЮДЕЙ

- • • **уявлення про:** сім'ю та сімейні традиції; значення родинних зв'язків, способи їх підтримки; спільне та відмінне в людях (вік, стать, зовнішність, статура, вага, зріст, колір
- • волосся тощо); народи світу та їх культуру; права споживача (формувати основи споживчої культури);

- • **інтерес до:** інших народів

Європи та світу; спілкування з
іноземцями;

мотивацію: • • до підтримки добрих взаємин з друзями, родичами,
знайомими; до підтримки взаєморозуміння різних людей (різних за
віком, статтю, вагою,
кольором шкіри, національністю, віросповіданням
тощо).

- • виявляти повагу та доброзичливе ставлення до навколишніх;
знайомитись та товаришувати/дружити (діяти як друг – разом
гратися, до-
помагати,
піклуватися).

НАПРЯМ: У СВІТІ

ПРИРОДИ

- **елементарні уявлення про:** природу нашої планети (клімат, ландшафт, водойми, тварини, рослини
 - ● ● ● ● тощо); явища природи; рослини; тварин; природу як живу екосистему; всесвіт; взаємозалежність діяльності людини та стану природного довкілля;
- ● **інтерес до:** пізнання природи рідного краю, близького оточення та всієї України; спостережень за явищами природи;
- ● ● **мотивацію:** берегти природне багатство рідної країни; піклуватися про стан природного довкілля; до сталого розвитку (економити та раціонально використовувати природні ресурси); доглядати та піклуватися за домашніми улюбленцями (кіт, цуценя, рибки тощо).
 - ● ● ● розрізняти природні явища, називати їх;

дотримуватись правил поведінки у природі; спостерігати за явищами природи та помічати зміни у стані природі; помічати природні явища (температура повітря, вітер, опади тощо, їх ознаки).

• • • • • має можливості милуватися природним

довкіллям; за допомогою дорослого та/або самотійно помічає красу природи; працює в природі (на городі, в квітнику, садку тощо); проявляє турботу (піклується) за живою природою; самотійно доглядає за рослинами та/або домашніми тваринами; досліджує природні явища; спостерігає за розвитком рослини «від насіння до плоду».

• • • • • **уявлення про:** математичні поняття: величина, кількість, форма, час, простір; числа та цифри; способи утворення числа шляхом додавання/вилучення одного предмета; математичні дії додавання та віднімання (в межах 10); умовну мірку; відчуття радості від активних сенсорних дій з предметами; **інтерес до:** математичних дій на основі сенсорних відчуттів (зір, слух, дотик, смак, нюх),

- кінестетики, інтуїції; опанування в просторі

(просторова орієнтація);

- **мотивацію до:** пізнання навколишнього світу за допомогою сенсорних відчуттів і пізнавальних дій («Що ми можемо з цим зробити?» вимірювати, злічувати, порівнювати тощо).

**НАПРЯМ: ЕЛЕМЕНТАРНІ
МАТЕМАТИЧНІ УЯВЛЕННЯ**

- здійснювати елементарні пізнавальні (логіко-математичні) дії: порівнювати, аналізувати, узагальнювати, лічити, перелічувати,

співставлення розміру

- предметів (шляхом накладання, прикладання, приставляння);

сприймати умови простих завдань («Що невідомо?» «Що треба знайти?»

- • • тощо) в різних сферах життєдіяльності, в різних ситуаціях взаємодії; лічити за допомогою різних аналізаторів (на дотик, на рух, на звук); ділити предмет/фігуру на дві частини (навпіл); за сюжетною картинкою складати задачі (загадки, ребуси, моделі тощо),
- • розв'язувати їх; вимірювати умовною робити висновки міркою; щодо кількості предметів (більше, менше, порівну).

- • • • отримує практичний досвід опанування

логіко-математичними діями; оперує сенсорними еталонами (колір, форма, величина); отримує задоволення від виконання пізнавальних дослідницьких дій; орієнтується у просторі (на площині та в реальному оточенні): ліворуч,

- праворуч, зверху, знизу; під, над, за, на, біля; орієнтується за

допомогою схеми, умовних позначень (піктограми, стрілки, дорожні знаки).

НАПРЯМ: ДОСЛІДИ ТА ЕКСПЕРИМЕНТИ

- **уявлення про:** дослід та дослідницьку діяльність, види

експериментів (дослід, спостере-

- ження, екологічні, природознавчі); способи фіксації результатів

дослідно-експериментальної роботи різними

- • • способами: малюнки, фото-, відеоматеріали, відлічування

фішок тощо; готовність брати участь в дослідно-експериментальній

діяльності; умови та приладдя для проведення різноманітних

дослідів; фізичні властивості навколишнього світу (властивості

речовин: твердість, розчинність тощо; характеристика руху: швидкість, напрямок; властивості магніта);

- • **інтерес до:** дослідно-експериментальної

дослідницької діяльності з різними матеріалами; та

винахідницької діяльності;

мотивацію пробувати проводити дослідницькі та експериментальні дії («Що ми можемо з цим зробити?» вимірювати, злічувати, порівнювати тощо).

- *зі штучними матеріалами* (метал, резина, тканина, пластмаса, папір тощо); *з об'єктами і явищами неживої природи* (вода, деревина, пісок, глина, сніг, лід,
- *кругообіг води у природі, повітря, вогонь тощо); з рослинами* (ріст, розвиток, розмноження, догляд, пересаджування, світло,
- *волога, тепло тощо); з фізичними явищами і властивостями навколишнього світу* (твердість,
- *м'якість, сипкість, в'язкість, плавучість, розчинність; швидкість тощо); з соціальним експериментуванням*: аналіз суперечливих моральних ситуацій, ситуацій вибору, проблемно-пошукових ситуацій за літературними творами і власним досвідом тощо.

- може бути активним дослідником; • може обирати проблемні

пізнавальні питання для дослідно-експериментальної діяльності; •

може самостійно (під наглядом дорослого) провести дослід чи експеримент.

Мовленнєвий розвиток дитини показує ефективність розвивальних впливів дорослих у збагаченні досвіду взаємодії малюка зі світом природи, людей, предметно-технічного оточення. Очікуваний результат: єдність емоцій, інтелекту та волевої регуляції у мовленнєвій поведінці дитини. Специфіка мовленнєвого розвитку дитини така, що вимагає комплексного підходу до реалізації всіх завдань опанування мовою (рідною, спорідненою, іноземною). І хоча в певних формах мовленнєвої роботи можуть бути домінуючі завдання з розвитку мовленнєвих навичок (звуковимова, граматична правильність, розширення словникового запасу), загалом усі вони взаємозалежні, взаємопов'язані й саме тому формують основну здатність людини як свідомої істоти – мислити та виражати свої думки словами. Тому створення дорослим діяльнісних розвивальних ситуацій, в яких дитина ДІЄ, МИСЛИТЬ, виражає своє ЕМОЦІЙНЕ СТАВЕННЯ до подій, формує всі форми

мислення (предметно-практичне, образне, словесно-логічне) та здатність використання мови як інструменту самовираження. Вирішення освітніх завдань цього розділу може і має відбуватися в усіх видах діяльності дитини (через усі розділи програми «Впевнений старт»). Саме це формує нову якість психічного розвитку дитини – цілісність психіки, яка виражається у єдності емоційних, інтелектуальних, вольових якостей, а також у мовленнєвій поведінці дитини.

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Розширювати й уточнювати уявлення про будову артикуляційного

апарату, роботу його органів під час творення звуків. • Розвивати

моторику апарату мовлення. Домагатися правильної вимови шиплячих, свистячих, сонорних звуків, удосконалювати звуковимову відповідно до орфоепічних і літературних норм: звукосполучення [йа], [йу], [йє], [йі], [дж], [дз], [шч], подовжених м'яких приголосних, твердих приголосних перед «и» та апострофом, проривного приголосного звука [г'], дзвінких приголосних у середині та в кінці слова, ненаголошених голосних звуків [е] та [и] тощо. Розвивати

фонематичний слух. • Вчити диференціювати на слух всі звуки у

словах, в тому числі схожі за артикуляцією тверді та м'які, дзвінки й глухі, сонорні приголосні, а також сприймати на слух римовані закінчення у віршованих текстах, самостійно добирати прості рими, співзвучні слова.

- Розвивати мовленнєве дихання, подовжувати тривалість видиху, вчити промовляти короткі фрази на одному видиху. Привчати говорити чітко, в помірному темпі та регулювати темп мовлення, розвивати силу, висоту, тембр голосу для передачі різних інтонаційних відтінків залежно до ситуації спілкування. Підтримувати бажання говорити рідною мовою правильно й виразно.

- Збагачувати словниковий запас дітей на основі розширення уявлень про світ. Розвивати вміння розуміти та вживати слова на позначення назв предметів, їхніх ознак, кількості, дій, ознак за дією тощо. Збагачувати активне мовлення дітей прикметниками, прислівниками, дієсловами, дієприкметниками, дієприслівниками,

числівниками, займенниками. • Вчити розрізняти і вживати

узагальнювальні родові та видові поняття (тварини – дикі і свійські, транспорт – пасажирський, вантажний, водний, повітряний тощо); добирати синоніми, антоніми для більш точного висловлення думки, емоційного забарвлення мовлення. Формувати стилістичне чуття через навчання розумінню образних слів і виразів у літературних творах, стимулювати їх вживання у мовленні дітей. Продовжувати ознайомлювати з багатозначними словами, вчити розуміти й пояснювати зміст слів з переносним значенням, доречно застосовувати їх в активному мовленні. Підтримувати пізнавальний інтерес дітей до незнайомих та малознайомих слів та їх тлумачення.

- Вправляти у граматично правильному вживанні складних відмінкових форм іменників, кличної форми іменників, множинних форм іменників, присвійних прикметників вищого і найвищого ступенів порівняння якісних прикметників, а також у відмінюванні дієслів за особами, числами, родами. Учити правильно узгоджувати прикметники, числівники з іменниками та займенниками, вживати слова основних лексичних категорій у відповідних формах (відмінок, рід, число або час), прийменники та сполучники, що потрібні для зв'язку слів у словосполученні або реченні тощо. Заохочувати дітей

до утворення інших граматичних форм того самого слова. ●

Вправляти у вживанні різних синтаксичних конструкцій: простих, поширених, складних, безособових речень, а також речень зі вставними словами та прямою мовою. Формувати і закріплювати навички використання різних сполучників під час вживання складносурядних і складнопідрядних речень. Виховувати критичне ставлення до власного мовлення, формувати готовність виправляти помилки.

- Вправляти в побудові зв'язних

монологічних висловлювань різних типів (описи; сюжетні розповіді за картинками, з власного досвіду, творчі - на задану чи обрану тему; переказ літературних творів). Залучати дітей до складання розповідей-описів іграшок, предметів, предметних картинок, сюжетних картин і малюнків на основі поданого зразка, плану, засвоєного алгоритму розповіді, а також до складання розповіді-судження (оцінки), розповіді-міркування та

розповіді-пояснення з дотриманням логіки, встановленням причиново-наслідкових зв'язків. Збагачувати досвід дітей у складанні сюжетних розповідей за зразком, планом, за поданим початком або закінченням історії; за серією картин чи малюнків; за опорними словами- ми тощо. При переказуванні літературних творів вчити запам'ятовувати та відтворювати послідовність подій близько до тексту, вживаючи авторські мовленнєві звороти, засоби художньої виразності (епітети, порівняння, метафори, повтори тощо). Привчати висловлюватись логічно, без повторів, пауз, жестикуляції, дотримуватися структури розповіді (початок, основна частина, закінчення), придумувати назву розповіді та вживати у складених текстах епітети, порівняння, фразеологізми, пряму мову персонажів зі звертаннями тощо.

- Вчити правильно вживати

терміни «речення», «слово», «звук», «склад», «буква». Навчити виконувати звуковий аналіз слів на слух відповідно до порядку й характеристики звуків у словах (голосний чи приголосний, твердий чи м'який приголосний). Формувати елементарні уявлення про слово як основну одиницю мовлення. Розуміти залежність значення слова від порядку складів у ньому. Вчити виокремлювати із мовленнєвого потоку речення, сприймати його як кілька пов'язаних змістом слів, які висловлюють завершену думку. Ознайомлювати з буквами як знаками передачі звуків на письмі. Сприяти ознайомленню з основними буквами за принципом частотності вживання відповідних звуків в усному мовленні, пропонуючи дітям не алфавітні, а звукові їхні назви.

- формувати інтерес до різних форм та способів мовленнєвої

діяльності, ви- користання сучасних засобів комунікації; •

зацікавлювати можливостями використання рідної та іноземної мови

(по-

відомлення інформації,
спілкування).

івих, конструктор-сько-будівельних,
друкованих;

х, театралізованих; **в дидактичних іграх** –

Гра – провідна діяльність дитини старшого дошкільного віку. Організація ігрової діяльності виконує одночасно широкий діапазон функцій: від згуртування дітей до винахідницької діяльності, але найголовнішою є досвід соціальної взаємодії на засадах емоційно-ціннісного ставлення дитини до себе, до інших людей (дітей/дорослих), до світу. Передбачає розвиток творчих здібностей, самостійності, ініціативності, організованості дітей в ігровій діяльності та формування у них стійкого інтересу до пізнання довкілля і реалізації себе в ньому. Серед видів ігор чинне місце займає сюжетно-рольова гра. Завдання вихователя сприяти переходу дошкільників на творчий рівень сюжетно-рольової гри.

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- ● інтерес до ігрової діяльності; особистісні якості дітей під час розгортання ігор (ініціативність, самостійність, організованість, чесність); уяву та вміння фантазувати, мріяти; вміння організовувати ігровий простір (обирати місце, атрибути, предмети-замінники тощо).

- • • • організовувати гру; дотримуватися правил; культурі взаємодії

в іграх змаганнях (в ситуаціях перемоги чи програшу); в

сюжетно-рольових іграх: приймати на себе різні за характером ролі,

збага-

чувати рольову поведінку, розгортати та об'єднувати сюжети гри.

- • до участі в різних видах ігор, зокрема в сюжетно-рольових;

здатність наслідувати дорослого в іграх з правилами та виявляти

уяву, кре-

- ативність, вигадку на самостійному рівні в творчих (самодіяльних)

іграх: **в самодіяльних іграх** – за сюжетами літературних творів,

сюжетно-рольо-

- **в традиційних та народних іграх** – забавлянках, пальчикових

вправах та

- іграх, хороводах, в інших іграх. рухливих з текстами,

естафетах;

- може самостійно або з участю дорослого обирати та

організовувати сю-

- жетно-рольову гру; може самостійно розгортати сюжет гри,

змінювати правила гри та контро-

- • лювати їх дотримання; опановує ігровий простір та

збагачує варіативність видів ігор; набуває досвіду

самостійної гри.

Господарсько-побутова діяльність включає в себе працю у повсяк- денному житті, самообслуговування, діяльність у природі, художньо-створю- вальну діяльність у побуті (дизайн). Залучення дітей до праці, зокрема до госпо- дарсько-побутової та самообслуговування, має неабияке значення в процесі формування у дітей самостійності та організованості. Важливим аспектом цьо- го напрямку діяльності є виховання у дітей ціннісного ставлення до результатів праці інших людей. Цей розділ програми висвітлює освітні завдання, виконан- ня яких сприятиме трудовому вихованню дошкільників.

ОСВІТНІ

ЗАВДАННЯ

- ● бережне ставлення до результатів людської праці; оцінну діяльність та здатність співвідносити соціальну значущість власної праці та праці дорослих; інтерес до різних видів праці дорослих, до організації та здійснення еле-
- ● ментів професійної діяльності дорослих; бажання самостійно

здійснювати прості дії, характерні для різних професій; мотивацію до здійснення посильної допомоги дорослим в господар-

- сько-побутовій діяльності; потребу до здійснення постійних господарсько-побутових доручень у життєвому просторі; бережне ставлення до побутових речей та хатньої праці дорослих.

- • • • • бути охайним; підтримувати порядок і чистоту у життєвому просторі; доводити розпочату справу до кінця; відповідально ставитися до доручень; домовлятися про спільну роботу, розподіляти обв'язки; аналізувати наслідки своєї діяльності.

- • розширення навичок самообслуговування та особистої гігієни;

ініціативність, самостійність, цілеспрямованість під час виконання
госпо-

- • дарсько-побутових доручень; бажання помічати та усувати

недоліки у власному зовнішньому вигляді; виховувати в собі культуру

праці (охайність, навички використання зна-
рядь праці, побутової
техніки).

- збагачує досвід соціальної комунікації в процесі
господарсько-побутової

- праці; долучається до господарсько-побутової праці дорослих

(чергування в гру- пі, догляд за територією ігрового майданчика,
робота на городі, в квітнику,

- • • догляд за домашніми улюбленцями, свійським тваринами

тощо); отримує задоволення від художньо-створювальної діяльності;

оцінює якість та користь виконаної праці; може бути корисною для

інших (помічати, кому потрібна допомога, допо-

- магати з власної ініціативи); виявляє власні задуми з

художньо-створювальної діяльності у побуті (при-

- крашає оселю та групову кімнату); долучається до ручної праці

(hand-made), використовуючи різні матеріали

- з метою удосконалення навколишнього життєвого простору;

ініціює, здійснює та оцінює власні дії у господарсько-побутовій праці.

Художньо-продуктивна діяльність дітей, пов'язана зі сприйманням творів мистецтва, формуванням ціннісного ставлення до нього, а також відображенням естетичних уявлень, вражень дітьми у власній творчості. Художньо-естетичний розвиток дитини здійснюється під час реалізації змісту художньо-естетичної діяльності (художньо-літературної, зображувальної, музичної, театральної) і залежить від вікових особливостей та індивідуальних можливостей дитини, її здібностей і нахилів. На рівень досягнень дитини також впливають ставлення батьків до мистецтва, умови художньо-естетичного виховання в родині та дошкільному навчальному закладі. Зміст освіти в художній діяльності складається з комплексу завдань (освітні, виховні, розвивальні), мистецького репертуару (орієнтовний комплекс художніх творів), тематики мистецької діяльності, презентаційних, підсумкових форм організації роботи з дітьми тощо (їх представлено в додатках та методичних рекомендаціях до програми).

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

**НАПРЯМ: ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЯ
ДІЯЛЬНІСТЬ** Читання і розповідання
літературних, фольклорних творів.
Декламування і драматизація. Художня
комунікація. Словесна творчість

- Інтерес до художнього слова, високохудожньої усної народної творчості, а

- • також до української та зарубіжної класичної і сучасної

літератури. Підтримувати дитячу ініціативу щодо читання і розповідання. Формувати художній і читацький смаки.

- Розширювати знання про відомих дитячих поетів і письменників-класиків, про сучасних авторів (не менше 3-4 імен письменників і поетів), про окремі цікаві факти їхньої біографії, вчити впізнавати їх на портретах. Знайомити з

- видатними митцями слова рідного краю. Розрізняти за жанрами

фольклорні та літературні твори (загадка, скороговорка, прислів'я, мирилка, лічилка, казка, оповідання, вірш тощо); пояснювати їх основні жанрові особливості. Вчити героїв твору за його фрагментом, ілюструвати його (не менше 8-10 літературних або фольклорних уявлень про структуру книжки та де-яких художніх творів, підручник), окремі елементи книжки. Вчити елементарному аналізу вживати в процесі комунікації малі фольклорні твори (лічилки, мирилки, колискові та обрядові пісні - колискові, колядки, жовтеньки, за-клички тощо). Підтримувати бажання читати.

художній комунікації (запитувати про матеріалами, до дослідження під час експериментування незрозумілим у творі; висловлювати емоційно-ціннісне ставлення до мистецтва. висловлювати враження від літературного приймання, уяву, творчі здібності, здатність художньо-мовленнєвої діяльності, а також провізації під час емоційно-чуттєвого сприйняття образного слова; за засвоєним зразком і порівняльні загадки, лічилки, колисання і творення творів живопису і створення художніх

емоційну і тактильну чутливість в роботі з пластиліном, здатність до творчого самовираження, самостійного вибору матеріалів та інструментів, інтерес до декорування предметів побуту.

- Для обговорення з дітьми змісту, персонажів, оцінок і суджень і ставлення, визначення етичних

25

- бесідах за прочитаним чи оповіданням, грах, колядках, закличках; організації рольових ігор, виконанні сюжетів літературних творів. Для стимулювання творчості дітей за мотивами літературних творів.

НАПРЯМ: ОБРАЗОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ліплення, аплікації

- **Малювання:** Особисте естетичне ставлення до мистецтва, інтерес до малювання та пластиліну

- **Аплікація:** Здатність до емоційно-сенсорних властивостей природних чергуванні кольорів, форм

самостійність і творчі здібності

Просторові уявлення, творчу активність, ініціативу в пошуку варіантів поєднання навички прикрашання виробу деталями, здібності, конструктивне дослідження властивостей

елементарні уявлення про твори графіки, декоративно-ужткового мистецтва, основних жанрів живопису, натюрморт, анімалістичний і побутовий живопис українських і світових художників. Створювати художні образи в декоративному малюванні за допомогою

ліній, форма, колір, композиція). ●

Знання про мистецтво скульптури на основі знань про різні матеріали (дерево, глина, полімерні пластики тощо). Створювати художні твори: транспорт, споруди, фігурки людей, тварин, мотивами народних забавок, ігор тощо в регіонах України (Косів, Опішна, Ужгород,

з кількох фігур, рельєфні зображення на площині (квіти, сніжинки, серветки, одяг

зняти види декоративно-ужиткового мистецтва **Малювання:** Формувати навички

а, мозаїка, вітраж, ткацтво, плетіння).

час роботи з картоном і папером

ня про матеріали (папір, тканина, шкіра, хутро в циліндр, кола – в конус тощо),

а) та їх властивості. Створювати композицію

діагоналі (оригамі), створення за

етну, сюжетну) засобами площинної та

ок з рухливими кінцівками. Вчити під час

колажу з різних матеріалів за допомогою

дним матеріалом обирати виразну основу

я, вирізування, гофрування, прорізування,

, фактурою, кольором, формувати її за

обів вирізування (симетричне, парно симетричне)

абирання деталей для отримання

не), створення прорізного декору для

увати

матеріали для закріплення. Під час роботи з будівельним матеріалом підбирати потрібні деталі для основи будівлі, виокремлювати частини будівлі та розташовувати їх у просторі, а також розміщувати допоміжні деталі конструкції, використовувати інший матеріал для архітектурного декору (дрібні іграшки, природний матеріал), створювати колективні композиції.

- **Малювання:** Бажання прикрашати візерунками, орнаментами елементи декоративного малювання; використовувати ритм і симетрію в композиції

- декору, добирати кольори для досягнення його яскравості, виразності. **Ліплення:** Самостійно обирати доцільний прийом

ліплення (скатування, розкачування, сплющування, прищипування, відтягування, вдавлювання, загладжування, затирання), формувати бажання деталізувати та прикрашати вироби декором (рельєфна пластика з кульок, мотузок, прорізан- ням візерунку, відбитками, насінням, крупою, ґудзиками, бісером, пензлем

- і фарбами). **Аплікація:** Під час створення композицій

використовувати колір, мотиви

- українських орнаментів (рослинні, геометричні, зооморфні).

Конструювання. Вияв ініціативи і творчості у створенні конструкторсько-художніх образів під час індивідуальної чи командної роботи.

- **Малювання:** Для оволодіння технічними навичками в роботі з художніми матеріалами (гуаш, акварель, пензель, кольорові олівці, крейда, фломасте- ри, пастель, вугілля, сангіна, туш), в експериментальній діяльності з дослі- дження основних кольорів (жовтий, червоний, синій) і похідних (зелений,

- фіолетовий, жовтогарячий). **Ліплення:** Для участі дитини у

створенні декоративних композицій з ме-

- тою прикрашання групи, дитячих робіт тощо. **Аплікація:** Для участі

дитини у створенні декоративних композицій з різ-

- номанітних матеріалів засобами аплікації. **Конструювання:** Для застосування різноманітних інструментів і матеріалів (папір, картон; природний; викидний; будівельний) для конструювання, виготовлення іграшок та інших конструкторсько-художніх образів з різних матеріалів і різними способами (за малюнком, схемою, планом, уявою).

НАПРЯМ: МУЗ

Слухання музи

діяль- ність, гр

інструментах

звичок гри на ударно-шумових дитячих
навати їх за тембрами звучання, вмінню

тивної техніки їх виконання. **Гра на дитячих**

- **Слухання музики:** Інтерес та емоційно-ціннісне ставлення до музики, ба-

- жання слухати її в повсякденному житті. **Співи:** Інтерес та емоційно-ціннісне ставлення до пісні, бажання співати,

- бажання контролювати поставу. **Музично-рухова діяльність:**

Здатність емоційно переживати ігрову ситуацію в хороводах, іграх, забавах; узгоджено рухатися, використовувати рухові навички для створення образу, розвитку ігрового сюжету, утворення

- фігури (струмочок, равлик, підкова, вивертання кола). **Гра на**

дитячих музичних інструментах: Здатність естетично насолоджуватися звучанням музичних інструментів, вміння радіти власній спроможності, відчуття своєї єдності з однолітками, самостійної гри дітей в оркестр, відчуття команди, зокрема ансамблю.

- **Слухання музики:** Розрізняти засоби музичної виразності (темپ, динамічні відтінки), розрізняти верхній та нижній регістри, вступ і закінчення інструментальної програмової музики, заспів і приспів у піснях, побутові жанри –

- пісня, марш, танець. **Співи:** Виразно співати доступні народні пісні різного характеру та твори, створені композиторами, в діапазоні ре –

сі, до з музичним супроводом (са- мостійно); правильно інтонувати мелодію, співати легким звуком (уникати викрикування), дзвінко, злагоджено, в заданому темпі, чітко артикулювати слова, протягувати довгі звуки, м'яко закінчувати ненаголошене закінчення фрази, разом починати та закінчувати спів, брати дихання між музичними

- фразами, не напружувати міміку, дивитися в очі слухачам.

Музично-рухова діяльність: Виразно відтворювати народну, класичну, су- часну музику за допомогою основних (легкий біг вісімками, стрімкий біг на кожную чверть, маршова хода високим кроком, урочиста хода, легкі стрибки), образно-ігрових (змахи, руками наче журавель крилами, імітація чищення пір'ячка, як каченята, чеберяння ніжками, наче зайчик, біг галопом наче кінь), танцювальних (хороводна хода, галоп прямий і боковий, підскоки, оплески, пружинки, виведення ноги вперед на носочок чи на п'яту, дріботіння), а та- кож простих рухів і танців різних народів світу (європейських, східних, аме-

разом грати в оркестрі та ансамблі дитячих музичних інструментів (3-6 дітей; троїсті музики), своєчасно вступати та закінчувати гру, дотримуватися загаль- ної динаміки, ритму, відтворювати динамічні та темпові відтінки відповідно до характеру твору, супроводжувати гру власним співом, акомпанувати тан- цям під час розваг і свят. Бережно поводитися з музичними інструментами.

- **Слухання музики:** Брати участь у художній комунікації за характером, на- строем і змістом музичних творів (співуча і ніжна колискова, плавний хоро-

- вод, завзятий гопак, весела полька, казковий марш). **Співи:**

Співати без супроводу, за допомогою дорослого, прислухатися до

- співу інших дітей. **Музично-рухова діяльність:** Бажання

використовувати в танці українські рухи (уклін хлопчика і дівчинки, крок хороводний, біг зальотний, пружинка з виставлянням ноги на підбор і проста присядка, присядка-м'ячик, колупа- лочка, вервечка, дрібушечка, кружляння млиночком, чесанка тощо), рухи з віночком, шапкою, бубном. Бажання брати участь у хороводах і танцях з

- усталеними та імпровізованими елементами. **Гра на дитячих**

музичних інструментах: Прояви музично-сенсорних та творчих здібностей дітей, творчої активності, уяви і фантазії під час гри на дитячих музичних інструментах, беручи до уваги зацікавленість дитини певним музичним інструментом.

- **Слухання музики:** Для збагачення музичного досвіду сприймання дітьми зразків української народної музики, інструментальних та вокальних тво-

- рів композиторів-класиків, сучасних авторів, слухання урочистих

пісень. **Співи:** Для вправлення дитини в індивідуальному та

груповому співі, для застосування власного виконавського досвіду в індивідуальній та колек-

- тивній імпровізації. **Музично-рухова діяльність:** Для засвоєння

українських танцювальних традицій, для застосування правил бального етикету (запрошення, український уклін і бальний кніксен тощо), для імпровізації в образно-ігрових і танцювальних рухах на основі музично-ігрового, танцювального образу,

- пісенного сюжету. **Гра на дитячих музичних інструментах:** Для

набуття досвіду використання дитячих струнних (цимбали, бандура, балалайка, арфа), ударно-клавішних (піаніно, рояль), духових (сопілка, тріола) музичних інструментів.

НАПРЯМ: ТЕАТРАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Сприймання театрального мистецтва,
театралізо- вана гра, театральна виконавська
творчість

- Емоційно-позитивне ставлення до мистецтва театру, бажання брати участь у театралізованих іграх і постановках. Розвивати здібності до творчого пере- втілення у сценічний образ.
- Розумінню театральних понять (театр, вистава, опера, оперета, музика до ви- стави, актор, роль, оповідач, глядач, режисер, сценарій, декорація, театраль- ні рухи тощо). Елементом театральної пластики, міміки, жестам, запам'ятову- ванню сценічної послідовності дій.
- Використовувати музично-пісенний та музично-руховий досвід у театралі- зації літературних творів різних жанрів, у музичній міні-виставі, казці-опе- реті тощо.

- Для формування художньо-мовленнєвих виконавських умінь, для зберігання індивідуальної мовленнєвої виразності дітей. Для виявлення співтворчості з дітьми у театралізації творів та самостійно придуманих дітьми казок за допомогою різних видів театру – настільного, пальчикового, тіньового, лялькового, іграшки тощо.

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

Цілісний розвиток особистості

передбачає, що дитина віку має емоційно-психологічні потреби в різних аспектах особистого життя, наближеності до природи і соціуму; виявляє сформовані знання про природу і суспільства, життєві навички (компетентності) в оточенні та навички володіння інструментами мистецтва та перетворення світу за допомогою мистецтва; демонструє розвиненість особистісних якостей, здатність до навколишнього світу; емоційно-ціннісний розвиток; уможливає регуляцію її поведінки; програми є прообразом кінцевого результату.

- знання щодо цілісної картини світу; емоційно-ціннісний розвиток; уможливає регуляцію її поведінки; програми є прообразом кінцевого результату.
- вміє як до частини навколишнього світу, до інших людей;

- • • • • **уявлення про:** власні особи

якості інших як дорослих, так і дітей; емо дорослих, так і дітей; про переваги та зді самооцінку; варіанти реакцій на емоційні так і дітей. (зрозумі-

- міти, підтримати, заспокоїти тощо); it

дорослих, так і дітей, найближчого оточення, а також отримати підтримку ефективного спілкування пізнаючи цінності та особливості, неповторної для побудови здорового соціумом.

Психосоціальні компетентності (характеристика особистісного роз- витку дитини)

- • *Психологічні* комунікативно-мовленн

позитивне ставлення до світу, себе та до інших;

- позитивна самооцінка; • самоцінн

рішень/вибору/розв'язання проблем

розрізняти та говорити про почуття (

спільну роботу, розподіляти обв'язки

діяльності. *Соціальні* • готовність до

уміння слухати іншого, миритися, ви

ображатися і не ображати; • здатніс

допомогу просити про неї; • прагнен

вміння організувати гру, грати, діяти

1); • може відчувати, що її цінують; • має
завильно реагувати на різні емоційні про-
дорослих); • обґрунтовує та захищає
одноліткам відчувати значущість; • має
наслідки впливу власних дій/вчинків на
• має можливість відчувати власну
ишається осторонь різних соціальних
и.

думку; • має можливість відчувати приналежність

- виявляти особистісні якості у себе, у інших дітей, у дорослих в різних
життєвих ситуаціях (наприклад, добрий, щедрий, сміливий тощо); •
висловлювати позитивні переконання та твердження щодо себе та
інших людей; • інформувати інших про власні досягнення; •
узгоджувати власні потреби з потребами інших людей; • помічати

небезпеку в повсякденному житті (поведінка на дорозі, незнайо- мі люди тощо); • характеризувати людей, відповідаючи на запитання «Розкажи, який Він/Вона?»); • аналізувати власні вчинки відповідно до загальнолюдських цінностей та норм суспільства; • презентувати власні та спільні досягнення; • адекватно діяти в небезпечних ситуаціях (один вдома, «щось пішло не так» тощо).

звітку та подаль- шого саморозвитку і з аптацію дитини до нового соціаль- ного статусу коли.

Характеристика розвитку дитини навчання, ґрун- тується на досягненні дошкільника, що проявляється у практичній діяльності. **Дошкільна зрілість визначається сформованістю фізичних, інтелектуальних, емоційних та соціальних якостей та психічних процесів:**

Психологічна розвиненість характеризується можливістю безпечно та продуктивно взаємодіяти з оточенням у різних видах діяльності. Така розвиненість характеризується наявністю таких якостей: • фізичних, які забезпечують більш досконалу моторику складних рухів; • інтелектуальних, які забезпечують тривалість, розвиток силових якостей, спритність у виконанні різних видів діяльності; • емоційних, які забезпечують орієнтацію в просторі та вдосконалення емоційний, пізнавальний і особистісний розвиток; • соціальних, які забезпечують взаємодію з іншими людьми. Вище якості є фундаментальними для розвитку дитини, вони визначають психічну ак

стан, настроїв, розвитку та проявити пі- тина може діяти не тільки за зразком, але й тв-
 естетичні емоції; • *когнітивних процесів* де-якої діяльності демонструє особистісний рів-
 можливість пізнавати світ та бути активн- тини, що спрямовує нові завдання її розвитку -
 (функціонування всіх когнітивних процесів) ермонійне поєднан- ня рушійних сил активності
 пам'яті, мислення, мовлення, уяви); • *емоційних* ірбних можливостей – знань, умінь та навичок
 надають дитині якісно нову можливість д- обистісних механізмів регуляції поведінки для
 поведінки та діяльності та характеризують іду». Творча активність дитини у всіх специф-
 психіч- них процесів – довільність. **Розви** альності фор- мує особистісні якості дитини – в-
 (сформованість) названих вище психічни- влень та позитивно- го ставлення дитини до св-
 якісно нові можливості прояву свого «Я» іту: думок, почуттів, мрій, бажань, мотивів, пла-

переживаннями, реалістичними намірами). Сформованість *самосвідомості* (ідентифікація себе зі своїм «Я»; адекватна самооцінка; домагання визнання іншими її чеснот; уміння співвідносити «хочу», «можу», «буду»; здатність уявляти себе в минулому, теперішньому, майбутньому часі; орієнтування в своїх основних правах і обов'язках) – характеризує ступінь психологічної зрілості дошкільника. Якісний розвиток всіх психологічних досягнень дитини, що характеризується у комплексному визначенні «дошкільна зрілість» передбачає здатність дитини проявити особистісну активність у всіх специфічно дитячих видах діяльності: грі, пізнавальній, художньо-образній (малювання, ліплення, аплікація, конструювання, спів, слухання музики, хореографічні рухи, танці, інсценізація) як на репродуктивному (за зразком), так і на творчому рівнях.

ОРІЄНТОВНІ ПОКАЗНИКИ НЕРВОВО-ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ

Психічні функції та соціальн а поведінка	і мов- лення	
	Дитина 5 років	Дитина 6 років
Достатній	Низький	рівень
рівень	рівень	

Мислен-

отра-

ну

Не

місту

ки,

ь

юже-

ує дії

очи

, не

вісти

ння,

отра-

ну

Не

місту

ки,

ь

юже-

ує дії

образивши в

му події мину-

го, теперішньо-

го та

айбутнього.

устимі навідні

запитання

іє скласти за

картинкою

зповідь з ро-

звитком сюжету,

образивши в

му події мину-

го, теперішньо-

го та

айбутнього.

устимі навідні

запитання

Переказуючи

сюжет, не може

відпові- сти на

запитання, як герой

потрапив у

відповідну ситуа-

цію, чим усе завер-

шиться

Переказуючи

сюжет, не може

відпові- сти на

запитання, як герой

потрапив у

відповідну ситуа-

цію, чим усе завер-

шиться

Переказуючи

сюжет, не може

відпові- сти на

запитання, як герой

потрапив у

Вміє скласти за
картинкою
розповідь з ро-
звитком сюжету,
відобразивши в
ньому події мину-
лого, теперішньо-
го та

майбутнього.
Допустимі навідні
запитання

Вміє скласти за
картинкою
розповідь з ро-
звитком сюжету,

відповідну ситуа-
цію, чим усе завер-
шиться

Переказуючи
сюжет, не може
відпові- сти на
запитання, як герой
потрапив у
відповідну ситуа-
цію, чим усе завер-
шиться

іє стрибати у
жину з місця з
зультатом не
ншим ніж 70
м. Акуратно
ар- бовує круг
ме- тром 2 см
іє стрибати у
жину з місця з
зультатом не
ншим ніж 70
м. Акуратно
ар- бовує круг
ме- тром 2 см
іє стрибати у
жину з місця з
зультатом не
ншим ніж 70
м. Акуратно
ар- бовує круг
ме- тром 2 см

Не вміє стрибати у
довжину з місця
або показує
результат менший,
ніж 70 см.

Неакуротно зафар-
бовує круг (часто і
грубо перетинає
лінію, залишає

Моторика

риба-
ній
оли
не
я і не
ь- ся
о, або
це
дко

бага- то великих
пробілів)
Не вміє стрибати у
довжину з місця
або показує
результат менший,
ніж 70 см.

Неакуратно зафар-
бовує круг (часто і
грубо перетинає
лінію, залишає
бага- то великих
пробілів)

Не вміє стрибати у
довжину з місця
або показує
результат менший,
ніж 70 см.

Неакуратно зафар-
бовує круг (часто і
грубо перетинає
лінію, залишає
бага- то великих
пробілів)

Не вміє стрибати у
довжину з місця
або показує
результат менший,
ніж 70 см.

Неакуратно зафар-
бовує круг (часто і
грубо перетинає
лінію, залишає
бага- то великих
пробілів)

ІМ'ЯТЬ

атна запам'я-
іти перелік з
есяти пред-
тів, словесну
грукцію, помі-
з відмінності,
сенітниці на
сю- жетній
картинці
атна запам'я-
іти перелік з
есяти пред-

Увага і

метів, словесну
інструкцію, помі-
чає відмінності,
нісенітниці на
сю- жетній
картинці

Здатна запам'я-
тати перелік з
десяти пред-
метів, словесну
інструкцію, помі-
чає відмінності,
нісенітниці на
сю- жетній
картинці

Часто буває замрія-
на, неуважна, не
здатна до кон-
центрації, швидко
забуває словесну
інструкцію, складно
сконцентрувати
ува- гу на предметі

Часто буває замрія-
на, неуважна, не
здатна до кон-
центрації, швидко
забуває словесну
інструкцію, складно
сконцентрувати
ува- гу на предметі

Часто буває замрія-
на, неуважна, не
здатна до кон-
центрації, швидко
забуває словесну
інструкцію, складно
сконцентрувати
ува- гу на предметі

Часто буває замрія-
на, неуважна, не
здатна до кон-
центрації, швидко
забуває словесну
інструкцію, складно
сконцентрувати
ува- гу на предметі

/ява

и опи-
пом-
жніх
путає
та
ичне
руд-
час
ання.
ке
ити
за
и опи-
пом-
жніх
путає
та
ичне

Активізується
розвиток творчої
уяви – створен-
ня нових образів.
Впевнено пере-
ворює відомі
образи (реальні
та фантастичні),
спираючись на
ситуацію, яку
сприймають. До
початку
діяльності здатна
спланувати про-
цес виконання
задуму, обрати
необхідні
матеріали
Активізується
розвиток творчої
уяви – створен-

ювих образів.
евнено пере-
ворює відомі
образи (реальні
фантастичні),
спираючись на
ситуацію, яку
сприймають. До
початку
діяльності здатна
спланувати про-
цес виконання
задуму, обрати
необхідні
матеріали
Активізується
розвиток творчої
уяви – створен-
ня нових образів.
Впевнено пере-
ворює відомі
образи (реальні
фантастичні),
спираючись на
ситуацію, яку
сприймають. До
початку
діяльності здатна
спланувати про-
цес виконання
задуму, обрати
необхідні
матеріали

Не може створити
новий образ – від-
сутні ознаки
творчої уяви.
Простежується
типовість в про-

дуктах творчих
видів діяльності.
Не здатна
утримувати образ
кінцевого
результату під час
планування та від-
творення його
Не може створити
новий образ – від-
сутні ознаки
творчої уяви.
Простежується
типовість в про-
дуктах творчих
видів діяльності.
Не здатна
утримувати образ
кінцевого
результату під час
планування та від-
творення його
Не може створити
новий образ – від-
сутні ознаки
творчої уяви.
Простежується
типовість в про-

дуктах творчих
видів діяльності.
Не здатна
утримувати образ
кінцевого
результату під час
планування та від-
творення його
Не може створити
новий образ – від-
сутні ознаки
творчої уяви.
Простежується
типовість в про-
дуктах творчих
видів діяльності.
Не здатна
утримувати образ
кінцевого
результату під час
планування та від-
творення його

36

**Показники Психічні
розвитку функції та**

**Дитина 5 років Дитина 6 років соціальна Достатній Низький Достатній
Низький поведінка**

рівень рівень рівень рівень

Соціальні контакти

Вміє гратися з іншими дітьми, дотримуючи правил гри
Часто свариться з дітьми, ображається, б'ється. Уникає інших дітей, любить гра-
тися на самоті. Не має друзів у дитячому садку, у дворі

Вміє домовлятися в іграх, спільній діяльності. Здат- на звернутися за допомогою чи під- тримати іншого-

Не може знайти спільної мови з од- нолітками. Не вміє дотримуватися пра- вил гри чи спільної діяльності. Часто бу- ває наодинці

Для попередження проявів невротичних станів у дитини батькам і педаго- гам потрібно вже з дошкільного віку прищеплювати їй інтерес до всього, що відбувається навколо, формувати допитливість, прагнення до повно- цінного життя, по переджати тенденції замкнутості, уваги тільки до самої себе, свої відчуттів і проблем. Для того, щоб батьки могли допомагати своїм дітям, їм потрібно взаємо- діяти з педагогами, психологами і медичними працівниками дошкільного навчального закладу. В індивідуальних бесідах із педагогом батьки можуть отримати багато корисної інформації про свою дитину, а саме: – які звуки рідної мови вона вимовляє неправильно; – як розвинений мовний слух; – наскільки різноманітний її словниковий запас; – чи відповідає рівень граматичного ладу вікові дитини; – чи вміє зв'язно висловлювати свої думки і вступати в діалогічне спілкування; – який рівень розвитку дрібної моторики дитини тощо. Завдання батьків, педагогів, психологів: своєчасно підтримати розвиток індивідуальної своєрідності та неповторності дитини. Подальший індиві- дуальний шлях розвитку особистості дитини продовжується в початковій школі.

Ефективність впровадження програми «Впевнений старт» аналізується за досягнень дитини. Достатнім вважається ступінь роз- виненості дітей, яку дем дошкільники у різних специфічно дитячих видах діяльності (спілкування, господарсько-по- бутова, пізнавально-дослідницька, здоров'язберігальна діяльність).

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ КОМУНІКАТИВНА

- Виявляє інтерес до спілкування з іншими людьми, до активної комунікації у різних повсякденних ситуаціях, як при безпосередньому контакті, так і у

- телефонній розмові або спілкуванні через інтернет, зокрема Skype. Цінує дружні стосунки з родичами, знайомими, друзями, тому намагається не конфліктувати, враховувати інтерес інших людей, свої дії, діяти разом, злагоджено.

- Володіє етикетними формулами спілкування (привітання, звернення, прохання, вдячність тощо); побудовою конструктивних діалогів, по-

- діалогів між 2-4 дітьми, перемовин. Активно використовує різні форми мовленнєвих виразів відповідно до ситуацій.

- до ситуацій. Може проаналізувати та пояснити причини виникнення суперечливих ситуацій, виявляє протиріччя (невідповідності) та аргументи «за» і «проти», висувати пропозиції розгортання подій («Що б сталося, якби?», «Варто вчинити так..., тому що...» тощо).

- Виявляє вміння домовлятися («Давай так...»), звертатися про допомогу («Допоможіть мені»), пропонувати допомогу («Я можу вам допомогти»); використовує різноманітні вербальні засоби для

- привітання, висловлення подяки тощо. Вміє будувати конструктивні діалоги між 2-4 дітьми.

їх, бере участь у перемовинах. Тримається в діалозі невимушено, розмовляє тактовно.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЛЬНА, РУХОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

- Виявляє інтерес до пізнання фізичних можливостей власного тіла, вмотивованість до здорового способу життя; бажання й потребу в систематичних заняттях фізичними вправами; шанобливе ставлення до народних засобів

- та методів фізичного удосконалення людини. Дотримується

навичок здоров'язбережувальної поведінки: виявляє свідо-

- ме ставлення до оздоровлення, самостійність під час виконання

рухів. Проявляє доброзичливе ставлення до однолітків в процесі спільної рухової (спортивної) діяльності.

- Має уявлення про загальну будову тіла людини, про спорт та навички в різних видах спортивної діяльності (спортивні вправи, ігри з елементами спор-

- ту); фізичні можливості людини. Може пояснити значення фізичних

вправ, заходів загартовування, засобів оздоровлення, що доступні для розуміння дітей, знань з галузі гігієни, медицини і фізичної

культури для збереження та зміцнення власного здоров'я та

- поліпшення показників фізичного розвитку. Володіє

елементарними навичками фізичної саморегуляції.

- Має звичку до щоденної активної рухової діяльності та достатній руховий дос-

- від. Охоче долучається до загартовування. Застосовує техніки профілактики захворювань (ранкова гімнастика, самома-

- • • саж тощо). Постійно піклується про власне здоров'я

(сформована звичка). Виявляє вільне володіння різноманітними видами рухової діяльності. Бере участь в рухливих іграх та вміє самостійно організовувати рухову діяльність

.

ПІЗНАВАЛЬНА ЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

У світі предметів: виявляє інтерес до творчих і власних знань і вмінь, пошуку можливих способів розв'язання предметів. Має пізнавальну потребу (з

розібратися, що буде далі, що могло б (тощо). Відчуває радість від власного пізн

У світі предметів: має уявлення про функціон

- ня (відкриття) світу предметів. **У світі** ред-

життєдіяльності людей/дітей найбільш метно-практичній, предметно-перетворювальн налагодження та підтримки ефектив одей: має уявлення про сім'ю та сімейні т намагається підтримувати добрі взаємин

- йомими. Виявляє повагу та доброзичл ільне та відмінне в людях (вік, стать, зовніш іст, колір волос- ся тощо). Виявляє інтерес шими народами Світу та їх

світі природи: виявляє інтерес до пізна близького оточення, України. Мотивовані розвитку культурою. **У світі природи:** має уявлення про

- (економію та раціональне викорис танети (клімат, ланд- шафт, водойми), явища пр арин; взаємозалежність діяль-

Елементарні математичні уявлення:

ності людини та стану природного довкілля, вико- нання інтелектуальних зає нності природі. **Елементарні математичні уявл** логіко-математичного змісту, та інтересі власних знань і вмінь, пошуку можли предметів у різних видах діяльності; до

- логіко-математичних дій на основі сенс формованість базових математичних уявлень п орми, часу, простору, числа та цифри; спосо ляхом додавання/вилучення одного чи д олодіє назвами сенсорних еталонів (колір, ф
- експерименти:** виявляє інтерес до дослі експериментує їх у самостійній діяльності. Викор атематичні поняття й найуживаніші терміни. Ус

діяльності з різними матеріалами. дношення між предметами. Встановлює лежності між різними явищами в природно звкіллі.

- **Досліди та експерименти:** знає резина, тканина, пластмаса, папір, розмноження, догляд, пересаджує об'єктів і явищ неживої природи (в лід, кругообіг води у природі, пові розгортається дослідна діяльні назв-характеристик окремих фізи навколишнього світу (твердість, плавучість, розчинність; швидкість, н

іє подумки порівнювати, відокремлювати, льнювати предмети за певними ознаками ими). Характеризує предмети на основі їх) різних органів сприймання (дотик, запах, е вибирати предметний матеріал для гри,

а інших видів діяльності. • **У світі людей:**

і та товаришує з однолітками (разом грає, зя), взаємодіє з дорослими (бере участь у трудових чи інших завдань); намагається

пених соціальних норм і правил. • **У світі**

спостерігати за явищами природи та помі , оцінювати природні явища (температура цю, їх ознаки); відповідально ставиться до машніми улюбленцями (кіт, цуценя, риби

но іншого (ліворуч/праворуч/зверху/знизу;

• **Елементарні математичні уявлення:** здійсн

змогою умовних позначень. • **Досліди та**

елементарні піз- навальні (логіко-математичні) ,

, узагальнює, лічить, пере- лічує, зіставляє розііння створювати задум та реалізовува- ти
м накладання, прикладання, пристав- лання; веретворювальну) діяльність відповідно до
тою різних аналізаторів (на дотик, на рух, на звуризначення предмету; створювати прості
ру на дві/чотири частини; за сюжетною картинкетів та перетворювати їх; самостійно чи з
ву задачі та розв'язує її; вміє вимірювати умовн складає схе- ми нескладних конструкцій;
исновки щодо кількості предметів (більше, мені роботу і доводити її до кінця; в ситуаціях
є сформоване від- чуття часу та вміння помічаиментування виявляє вміння аналізувати
ть; вміє орієнтуватися в просторі (на площині тації, ситуації вибору, проблемно-пошукові
енні) за схемою чи планом, визначає місце розурними творами, власним досвідом тощо.

МОВЛЕННЄВА

ДІЯЛЬНІСТЬ

• • • Свідомо намагається говорити виразно і правильно рідною

мовою. Виявляє любов до рідної мови, повагу до державної та інших

мов. Виявляє мовленнєву та пізнавальну активність; цікавиться

читанням, охоче

самореалізується в словесній
творчості.

- • Розуміє значення мовлення для людини; розрізняє рідну та інші

мови. Має достатній для успішної комунікації словниковий запас із різних сфер

- життєдіяльності. Сформовані уявлення про одиниці мови (речення, слово, склад, звук, буква), виокремлює їх із мовленнєвого потоку, правильно і доречно вживає відпо-

- відні терміни. Відтворює літературні тексти напам'ять у процесі театралізованих ігор та

- сценічних постановок. Має знання основних норм культурного мовлення.

- Спілкується рідною мовою. Володіє правильною звуковимовою, регулює ди- хання і темп у процесі мовлення; володіє силою, висотою, тембром голосу; має розвинений фонематичний слух, має

навички звукового аналізу простих слів. Говорить граматично правильно, вживає прості й складні речення. Охоче підтримує розмову з однолітками та дорослими, веде діалог невимушено, ко-

- ристується різноманітними мовними засобами залежно від життєвої ситуації. Виявляє інтерес до читання, вміння самостійно складати різні типи зв'язних висловлювань (опис, повідомлення, міркування, загадки, казки, оповідання), спираючись на чуттєвий досвід. Виразно, логічно і послідовно переказує не- великі літературні тексти, зміст побаченого. Демонструє готовність до письма: координує рухи очей і кисті руки та впевнено рухається по площині, вздовж рядка під час виконання графічних завдань.

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

- • • Має достатній і різноманітний ігровий досвід. Відповідально ставиться до дотримання правил гри. Виявляє фантазію і творчість у сюжетно-рольових, конструкторсько-будівельних й інших творчих іграх. Виявляє витримку, посидючість, пізнавальну активність під час ігрової діяльності.
- • • • Використовує у процесі ігор набуті знання з різних галузей. Володіє достатніми знаннями для розгортання ігрових сюжетів. Знає тексти не менше, ніж 3-4 народних, календарно-обрядових ігор. Має уявлення про хороводні та рухливі ігри. Вміє пояснити правила гри іншим учасникам.

- Виявляє вміння самотійно та спільно планувати й обговорювати майбутню гру, її сюжетну лінію, добирати атрибути до гри, розподіляти ролі, знаходити та
- облаштовувати місце для гри. У процесі дидактичних ігор виявляє ініціативність, кмітливість, бажання дома- гатися високих результатів.

ГОСПОДАРСЬКО-ПОБУ ТОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

- Виявляє шанобливе ставлення до результатів людської праці; інтерес до
- професійної діяльності дорослих. Проявляє бажання самотійно здійснювати прості, характерні для різних
- професій дії. Відчуває потребу до здійснення постійних господарсько-побутових дору-
- • • чень у життєвому просторі. Бережно ставиться до побутових речей та хатньої праці дорослих. Відповідально ставиться до доручень. Отримує задоволення від

художньо-продуктивної діяльності.

- ● Знає про способи і засоби господарсько-побутової діяльності.

Називає професії та предмети для господарсько-побутової та

професійної
діяльності
людини.

- ● Вміє домовлятися про спільну роботу з іншими, розподіляти обов'язки. Відстежує наслідки своєї діяльності, а також помічає та усуває недоліки у влас-
 - ному зовнішньому вигляді. Виявляє культуру праці (охайність, вміння використовувати знаряддя праці,
 - побутову техніку). Долучається до господарсько-побутової праці

дорослих (чергування в гру- пі, догляд за територією ігрового майданчику, робота на городі, в квітнику,

- догляд за домашніми улюбленцями,

свійськими Вміє оцінити якість та користь

виконаної праці.

тваринами тощо).

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

гійно визначає настрій, характер музич-
і колискова, плавний хоровод, завзятий
ковий марш); розрізняє засоби музичної

- **Літературно-художня діяльність:** виявляє стійкий інтерес до книги, художнього слова; бажання висловлювати свої почуття в образному мовленні; активне зацікавлене ставлення до мовленнєвотворчої діяльності, як організованої, так і ініціативної, у різних її формах; охоче відтворює враження від літературних творів різними засобами художньо-мовленнє-

- вої діяльності. **Образотворча діяльність:** виявляє емоційне ставлення до довкілля, відчуває естетичну насолоду від творів мистецтва загалом та живопису зокрема, що спонукає до створення нових образів засобами образотворчої діяльності; може естетично оцінювати власну образотворчу діяльність та

- роботи інших дітей. **Музична діяльність (співи):** з цікавістю

слухає музику; виявляє інтерес та емоційно-ціннісне ставлення до музики, бажання слухати її в повсякденно-

- му житті. **Музична діяльність (музично-рухова діяльність):**

емоційно переживає ігрову ситуацію в хороводах, іграх, забавах, узгоджено рухається з іншими, використовує рухові навички для створення образу, розвитку ігрового сюжету, разом із іншими утворює фігури (струмочок, равлик, підкова, вивер-

- тання кола). **Музична діяльність (гра на дитячих музичних**

інструментах): Естетично насолоджується звучанням музичних інструментів, радіє власній спроможності, відчуває свою єдність із однолітками під час самостійної гри ді-

- той в оркестр. **Театральна діяльність:** виявляє

емоційно-позитивне ставлення до мистецтва театру.

- **Літературно-художня діяльність:** Знає і називає не менше 3-4 імен письменників і поетів, не менше 8-10 літературних або фольклорних творів; може пояснити особливості основних літературних і фольклорних жанрів; усвідомлює і може пояснити значення образних слів (порівняння, епітети), до-

- цільність їх вживання в поетичному тексті та прозі. **Образотворча**

діяльність: має уявлення про види образотворчого мистецтва (живопис, графіка, скульптура, архітектура, декоративно-ужиткове мистецтво), техніки (квілінг, витинанка), про засоби виразності (колір, композиція

динамічні відтінки, верхній та нижній

інструментальної програмної музики

стає, актор, режисер, декорація

тощо).

побутові жанри: пісня, марш, танець. •

дитячих музичних інструментів

(цимбали, бандура, балалайка, арфа

рояль), духові (сопілка, тріола) музичні

них. • **Театральна діяльність:** знає

- **Літературно-художня діяльність:** підтримує

ідею, характеристики та вчинки героїв твору, від

дорослого, висловлює свої враження
судження щодо персонажів, співвідноси
з власною поведінкою, реальни- ми под
оповідання; усвідомлює та поясн
доречно використовує їх у мовленні; в
участь у розігруванні ц
сюжетно-рольових іграх за мо
промовлянні текстів народних ігор; інто
почуття під час виконання творів; і
вислови з художнього тек- сту
чистомовки, прислів'я та приказки; б
основі засвоєного зразка може складати
історії за змістом скоромовок,
порівняльні загадки, лічилки, колисан
літературного твору, доповни

додатковими епізодами. • **Образотво**

втілювати творчий задум, виявляє іні

діяльність (співи): виразно співа

характеру; передає у співі хар

Музична діяльність (музично-рухо

імпрорізувати в образно-ігрових і танцювал

музично-ігрового, танцю- вального образ

Музична діяльність (гра на дитячих музи

виявляє творчу активність, уяву і фантазію п
музичних інстру- ментах; демонструє вміння с
закінчувати гру, дотриму- ється загальної ди
відтворювати динамічні та темпові відтінки від
твору; супроводжує гру власним співом. • **Tea**

володіє художньо-мовленнєвими вико
зберігаючи індивідуальну мовленнєву вир
творчість з дітьми у театралізації творів і в са

ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК

- Емоційно-ціннісно ставиться до навколишнього світу і до себе як до його частини; виявляє позитивне ставлення до світу, себе та інших; інтерес до пізнання іншої дитини як особливої, неповторної особистості для побудови відносин та взаємодії з нею; прагне самовдосконалення; відчуває власну неповторність, самоцінність та самоповагу; має позитивну самооцінку; не залишається осторонь взаємодії між дітьми в різних соціальних ситуаціях.
- Має уявлення про власні переваги, здібності та недоліки (об'єктивна самооцінка); вміє характеризувати людей, відповідаючи на запитання «Розкажи, який Він/Вона?»; аналізує власні вчинки відповідно до загальнолюдських цінностей та норм суспільства; обґрунтовує та захищає власну думку; може проаналізувати наслідки власних дій/вчинків; може розрізняти та говорити про почуття (відчуття); володіє знаннями про правила поведінки в небезпечних ситуаціях (один вдома, ситуації на дорозі, незнайомі люди тощо); вміє позначати словом особистісні якості інших дітей та емоційні прояви свої та інших людей.

- Помічає відмінності між людьми та враховує це у побудові відносин; має сформовані комунікативно-мовленнєві навички; вміє презентувати власні та спільні досягнення; виявляє готовність і вміння взаємодіяти з іншими (вміння слухати іншого, миритися, вибачатися, вибачати, не ображатися і не ображати, здатність співчувати, надавати та просити про допомогу); виявляє вміння організовувати гру, грати, діяти разом; вміє висловлювати позитивні переконання та твердження щодо себе та інших людей, а також адекватно реагувати на різні емоційні прояви інших.

мелодії. • Швидко і легко повторює ритм, мелодію.

мелодії. Вміє або вчиться грати на якому-небудь інструменті. Обираючи самостійну діяльність музичній.

- Впізнає знайомі мелодії. • Почувши мелодію, може

підспівує або поспішає танцювати під її мелодію. • З легкістю спілкується з іншими дітьми і

виступає перед аудиторією, бере активну участь у виконанні.

вкладає у виконання почуття, емоції.

сценізаціях літературних творів. • Вміє зв'язати

словами характер і настрої музики. • (

думки. • Прагне викликати емоційні реакції

захопленням щось роз- повідає. часників. • Здатна довго утримувати в пам'яті

мімікою, жестами, рухами. • Змінюєкористовувати їх у нових сюжетах історій. •

наслідуючи людину, про яку розкладати оповідки, римувати. • Розповідаючи

обличчя, тембр інших людей, персонажіє
фільмів тощо. Пластично й органічноутримуватися сюжету, не втрачає основ ної
значення сценічного вбрання, інс

ображує персонажів своїх фантазій, переда

бирає у своїх оповіданнях слова, які переда

роїв. • Виявляє багатий словниковий запас під

• Любить, коли їй читають і розповідак

47

билини. • Ставить багато запитань, дс

- • • • • Схильна до передання своїх емоцій засобами

образотворчої діяльності. Найліпше сприймає візуальну інформацію.

Помічає красу у природі, побуті, мистецтві, любить гарні предмети. Із задоволенням відвідує виставки, музеї. Висловлює власну думку про побачене з естетичного погляду. Охоче ліпить, малює, аплікує, майструє, комбінує фарби, інші матеріали,

- • сама їх добирає і перетворює (змішує фарби). Створює

різноманітні роботи, уникає однотипності в малюнках, поробках.

Впевнено, з інтересом ознайомлюється з новими матеріалами і художніми

- техніками, має улюблені, застосовує їх на свій розсуд для

реалізації задуму. Робить спроби вносити елементи краси у найближче довкілля, охоче долучається до дизайну одягу, приміщень, ділянки біля будинку, дитячого садка тощо.

- Дуже енергійна, віддає перевагу руховій діяльності, охоче заповнює нею

- • своє дозвілля (фізичні вправи, елементи спорту, праця, танці).

Впевнена у своїх силах, не боїться фізичної втоми, синців і ґуль.

Смілива в оволодінні новими рухами, діями з новим фізкультурними інвен-

- тарем, подоланні природних перешкод. Демонструє вищий,

порівняно з багатьма однолітками, рівень володіння основними рухами (ходьба, біг, лазіння, повзання, стрибки, кидання і ловіння, метання) і розвитку фізичних якостей (швидкість, спритність, сила,

- гнучкість, координація, рівновага, окомір). Virізняється широким

діапазоном рухів, їх динаміки (швидко переходить

- • від повільного до швидкого, від плавного до різкого руху і

навпаки). Налаштована на перемогу в спортивних, інших іграх

змагального типу. Має свого героя-спортсмена, цікавиться

спортивними подіями, проявляє

інтерес до окремих видів

спорту.

Поради батькам – це орієнтовні психолого-педагогічні рекомендації для батьків вихованців, діяльність яких організована за програмою «Впевнений старт». Дотримання рекомендацій сприятиме повноцінному розвитку дитини, допоможе об'єднати виховні впливи дошкільного закладу та сім'ї. Можуть бути використані вихователями (психологами) в різних формах роботи (індивідуальна, групова робота, стендова інформація, повідомлення на сайті тощо).

Ознайомтесь зі змістом програми «Впевнений старт» та навчально-методичним забезпеченням до програми. З'ясуйте додаткові джерела професійної підтримки та супроводу батьків і дітей, зареєструйтесь на порталі «vstart.com.ua». Демонструйте дитині приклади для наслідування власною поведінкою, історіями з життя інших людей, літературних та уявних героїв. Якомога частіше слухайте різножанрову музику, аудіозаписи літературних творів і розглядайте витвори художнього, архітектурного та живопису.

Якомога більше спілкуйтеся з дітьми. Організуйте мовленнєві ігри. У спілкуванні з дітьми стежте, чи правильно вони узгоджують між собою слова у словосполученнях і реченнях, вчасно і коректно виправляйте помилки та включайте дітей у створювані дорослим ситуації спілкування, де треба застосувати ці вміння. Створюйте провокаційні ситуації мовлення з неправильним зв'язком слів у висловлюваннях, які потрібно виправити. Започаткуйте й надалі підтримуйте сімейну традицію щоденних бесід про прожитий день з обговоренням вражень, поточних проблем, досягнень, плануванням спільних заходів для дорослих членів родини і дітей. Спонукайте дітей не лише до відповідей на поставлені дорослим запитання, а й до самостійної їх постановки. Привчайте дітей бути ввічливими у розмові, бесідах з дорослими й дітьми. Подавайте приклад того, як треба вести діалог за столом, у гостях, по телефону. Залучайте дітей до складання зв'язних розповідей. Діліться з дітьми своїми враженнями, висновками, ставленням щодо прочитаного, побаченого, пережитого.

Дотримуйтеся вдома режиму дня, санітарно-гігієнічних вимог, культурно-гігієнічних навичок. Виконуйте з дітьми ранкову гімнастику, здійснюйте загартовувальні процедури. Грайте з дітьми в рухливі ігри які спрямовані на вдосконалення у дітей основних рухів (ходьба, біг, стрибки, вправи із м'ячем), що допомагають формувати фізичні якості: швидкість, силу, спритність, витривалість. Разом із дітьми здійснюйте пішохідні прогулянки, туристичні походи. Облаштуйте в квартирі спортивний куточок. Грайте в рухливі спортивні ігри (бадмінтон, теніс, футбол, баскетбол, хокей). Скачте на скакалці. Навчайте дітей плаванню. Залучайтеся до активної участі під час проведення спортивних свят, розваг в дошкільному закладі. Розповідайте дітям про небезпеку, яка може загрожувати людині: переохолодження, перегрів організму, травми, хронічні захворювання. Формуйте у дітей ціннісне ставлення до свого життя і здоров'я. Застерігайте від небезпеки пов'язаної з неправильним вживанням ліків. Прищеплюйте знання про особливості власного розвитку та розвитку представників протилежної статі. Розповідайте про лікарські рослини, їх застосування та лікарські властивості. Обирайте безпечні місця для прогулянок, ігор. Запобігайте втомі, звертайте увагу на час перебування дитини за комп'ютером (не більше 20 хвилин в день). Надавайте емоційну (психологічну) підтримку при травмуванні дитини (заспокойте, пожалійте). Розповідайте дітям про правила поведінки на дорогах, про пожежну безпеку, коли «один вдома». Домовтесь про дії в непередбачуваних ситуаціях.

Збагачуйте обізнаність дитини новою інформацією, що сприяє накопиченню уявлень про себе та світ. Залучайте до перегляду та прослуховування телепередач пізнавального характеру, заохочуйте до активного розв'язання завдань за допомогою членів родини.

Разом із малюком пізнавайте, досліджуйте світ: обговорюйте, читайте, експериментуйте та ін. Заохочуйте прагнення здобувати і збагачуватись корисною інформацією завжди і всюди, наприклад: оформіть передплату дитячого журналу. Виховуйте у дошкільника почуття родинності: любові та пошани до батьків та родичів, пам'яті про покоління роду, вдячності до праці рідних, пошани до старших, турботи про молодших. Залучайте дітей до активної участі у підготовці та святкуванні днів народження, ювілеїв, днів пам'яті, календарно-обрядових свят, до подорожей, до виготовлення подарунків, підготовки привітань, виступів тощо. Вчіть малюків усвідомлювати себе частиною сім'ї, дитячої спільноти у дошкільному навчальному закладі, відповідальною особою серед інших дітей на прикладі власної активної життєвої позиції. Разом з дитиною подорожуйте, здійснюйте екскурсії, колекціонуйте, майструйте тощо. Вчіть дитину висловлювати власну думку на основі розумових висновків. Частіше бувайте з дітьми на природі (парк, ліс, річка), відвідуйте зоопарк, ботанічний сад, музеї, вистави дитячих театрів, дійства громадських свят, виставки квітів, тварин. Залучайте дітей до догляду за рослинами (квітник, сад, город) та тваринами (птахи, рибки, земноводні та інші домашні улюбленці). За бажанням обладнайте акваріум, влаштуйте квітник, город на підвіконні, демонструйте патріотичні почуття, громадянську позицію; гордість за свою родину, батьків, рідне місто, село, Україну. На власному прикладі втілюйте поняття «порядок», «безпека», «природоохоронна робота» у практичне життя дитини та родини. Залучайте дитину до планування

сімейних справ та бюджету (планування витрат, обговорення вартості речей тощо). Розповідайте дітям про природні скарби рідного краю, про природоохоронну діяльність в Україні (заповідники, Червона книга України). Виховуйте любов до природи, вміння піклуватися про неї. Залучайте дітей разом із дорослими садити саджанці дерев і кущів. Розповідайте дітям про те, що люди досліджують планети за допомогою (космічних кораблів, місяцеходів, станцій, супутників). Формуйте уявлення про екологічні проблеми свого міста, селища. Показуйте та пояснюйте причиново-наслідкові зв'язки всередині природного комплексу, пояснюйте взаємозв'язок всього живого із середовищем, в якому представники його живуть. Формуйте поняття про себе як про мешканця планети Земля, від якого залежить життя всього живого. Розповідайте дітям про те, що Україна має давню історію, історичні пам'ятки, читайте легенди про рідне місто, село, рідний край.

Поглиблюйте уявлення дитини про територіальне розташування дошкільно- го закладу, який відвідує дитина та назву району, мікрорайону, вулиці, будин- ку, в якому мешкає дитина. Учіль дітей користуватися мапою, знаходити на ній Україну, інші країни. Ознайомлюйте з іншими країнами. Заохочуйте до опису інтер'єру своєї квартири. Пригадуйте історії придбання речей для своєї кімнати. Формулюйте сприймання дитиною свого дому (будинку, квартири) як осе- редку затишку, комфорту, спокою для всієї сім'ї. Виховуйте відповідальне ставлення до оздоблення та упорядкованості своєї кімнати чи ігрових осередків. Моделюйте ігрові та побутові ситуації, в яких дитина вчиться визначати інди- відуальний стиль. Спонукайте до пошуку і поєднання доцільного в речах та одязі. Пробуджуйте здатність дитини встановлювати причиново-наслідкові зв'яз- ки між успішною життєдіяльністю людини з особливостями психофізичного розвитку і допомогою їй інших людей. Спонукайте дитину виокремлювати суттєве у предметах і явищах навко- лишнього світу, узагальнювати і диференціювати їх, порівнювати, встанов- лювати як спільні, так і відмінні властивості та причиново-наслідкові зв'яз- ки, розмірковувати, відповідати на запитання, знаходити причини явищ, робити висновки. Розширюйте у дітей знання про професії дорослих. Використовуйте будь-яку життєву ситуацію, явище природи, предмет для аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, класифікації, а твори художньої літератури, або різноманітні жанри фольклору – для збагачення пам'яті, для розвитку думки, уяви, вміння логічно мислити.

Грайте разом з дитиною, це допоможе Вам краще зрозуміти один

одного, знайти більше спільних тем, зробити Вашу сім'ю дружнішою і міцнішою. Під час вибору ігор та іграшок звертайте увагу на відповідність віку, матеріали, зміст. Запобігайте негативному впливу окремих видів іграшок на психіку і розвиток дитини. Розвивайте у дитини самостійність під час вибору ігор та іграшок. Виготовляйте іграшки власноруч разом з дитиною.

Створюйте вдома умови для виконання обов'язків. Спрямовуйте дитячу енергію, підбирайте трудові дії для наслідування та уміння, що отримані дитиною у дитячому навчальному закладі з самообслуговування побутової, з художньої праці, з праці у процесі виконання посильних трудових завдань, формування навички аналізувати трудові дії дітей зацікавленість до праці та результати дій. Спонукайте дітей до основ рукоділля (бісероплетіння тощо).

Підтримуйте у дитини позицію маленького архітектора, юного музиканта, співака, читача, глядача, який унікально сприй

світу, якому потрібні взаємодія з дорослим і своїми ровесниками, матеріали та вільний їх вибір, позитивна самореалізація своєї творчості та визнання їх довколишніми, соціальною свідомістю, світом мистецтва, посередником у якому виступають усі члени родини, педагоги, професійні митці. Створюйте естетичний досвід дітей сприйняттям творів живопису різних жанрів (пейзаж, натюрморт, портрет, казковий, анімалістичний) у музеях образотворчого мистецтва, в журналах, книгах, під час відвідування виставок, бажання як з вами, так і самостійно малювати, виготовляти аплікацію, конструювати, експериментувати свої враження в зображеннях предметів побуту, транспорту, людей, обирати для цього доречні елементи українського декору, креативні прийоми участі в художніх майстер-класах (прикрашання тощо), залучайте до основ рукоділля (вишивання бісеру), заохочуйте прикрашати домівку своїми роботами, родинними виставками, виробами у сфері декоративно-ужиткового мистецтва, висловлювати свої можливості дитини. Створюйте вдома музичну атмосферу (відеозаписи), слухайте разом із дітьми лаконічні

доступні для розуміння інструментальні,

сольні та хорові твори, надавайте змогу щиро виражати емоції, передавати свої враження у спілкуванні, мимовільних рухах, заохочуйте ініціативу. Привертайте увагу до звуків природи (шелест листя, шум води), відтворюйте їх на дитячих музичних інструментах, порівнюйте таку музику з музичними творами, вирізняйте спільне і відмінне, спонукайте впізнавати звуки музичних інструментів, пригадуйте мелодії, заохочуйте імпровізації танцювальних рухів під наспівування мелодій, виготовлення шумових іграшок (коробочки з піском, насінням, горохом) і атрибутів для танців (стрічки, віночок, капелюшок тощо). Розвивайте вокальні здібності дитини; слухайте у її виконанні дитячі пісні українською, підспівуйте; співайте дитині колискові та інші пісні; разом з нею передавайте рухами зміст пісні. Розіграйте з дитиною хоровод «Коровай»; виконуйте пісенні й музичні привітання; вигадуйте танцювальні імпровізації під спів і музику; заохочуйте марширування під звуки бубна, вигадування нескладної мелодії під час днів народження та сімейних свят, разом готуйте виступи-сюрпризи до приходу рідні та друзів. Відвідайте разом концерти, професійні театри (ляльковий, драматичний, юного глядача, балетний, оперети), переглядайте доступні за змістом лялькові, балетні, оперні вистави в аудіозапису, обмінюйтеся враженнями. Створіть умови для домашнього театру, розіграйте елементарні життєві ситуації з іграшками, ляльками, інсценізуйте знайомі літературні твори, казки, вірші у скороченому викладі, дружно втілюйте творчі задуми, створюйте умови для сімейних виступів (сцена, костюми, маски, декорації, музика). Заохочуйте творчість дитини під час виконання ролі в сімейному колі, підтримуйте її ініціативу у вигадуванні сценічного костюма; схвалюйте вдале створення образу персонажа; обговорюйте характер і вчинки персонажів, зв'язок змісту твору з реальним життям. Беріть активну участь у театралізації сімейних свят і тих, що проводять у дошкільному закладі. Збагачуйте літературний досвід дітей новими віршами,

байками, казками, оповіданнями, пояснюйте значення образних слів (порівняння, епітети), призначення їх у поетичному тексті та прозі. Вчить з дитиною напам'ять вірші, байки, розігруйте гумористичні сценки, переповідайте українські народні та авторські казки у повному або скоро- ченому варіанті, залучайте дітей до словесної творчості (римування слів, рядків у вірші, вигадкування віршика, казочки), словесних ігор. Заохочуйте зацікавленість дитячою літературою, обговорюйте почуття та вчинки персонажів, порівнюйте з власними, пригадуйте аналогічні життєві ситуації, постійно спілкуйтеся з приводу художнього змісту твору, привчайте дітей до регулярного спілкування з українською книгою і цим закладайте формування українського менталітету (спосіб думок).

Виготовляйте разом кишенькові книжечки з улюбленими віршами, сторінки з буквами українського алфавіту і малюнками, а згодом створіть абетку з малюнками на ігрові та сімейні сюжети, поєднуйте у сімейному побуті літературну діяльність дитини з іншими видами творчої діяльності (ліплення, малювання, спів, імпровізація танцю, інсценування, театр). Поповнюйте бібліотечку дитини гарними книжками, жодного дня не проводьте без читання і розглядання книги, виявляйте ціннісне ставлення до книги як продукту творчої діяльності письменника, художника, видавця та інших людей. Розвивайте танцювальні нахили дітей, давайте позитивний відгук її хореографічним умінням, добирайте танцювальну українську і сучасну музику, ритмічні пісні для творчих імпровізацій, організовуйте показ рухів дитиною, навчайтеся від неї, танцюйте в парі з дитиною. Добирайте мультфільми виважено (українською мовою, передусім українського виробництва, темп мовлення персонажів переважно помірний, вимова чітка, гуманний зміст, розвивальна й етична спрямованість, зовнішній вигляд персонажів естетично привабливий, цікавий, ігровий, креативний), переглядайте їх разом з дитиною, співпереживайте, обговорюйте, пригадуйте емоційні вирази, вигуки, пісні, рухи, наслідуйте смішну поведінку

персонажів, жартуйте з приводу кумедних вчинків, уникайте мультфільмів зі страхітливими образами, насильницькими і завойовними сценами тощо.

Приділяйте увагу дитині, цікавтеся її справами, надавайте їм справжнього (серйозного) значення. Намагайтеся більше часу проводити разом, займатися спільними справами. Якнайбільше пояснюйте, розповідайте про свій дитячий досвід. Частіше підтримуйте і заохочуйте дитину, говоріть їй про те, що Ви її любите, вірите в неї, завжди допомогатимете і будете поряд, коли їй це буде потрібно. Допомагайте дитині розпізнавати свої емоції, заохочуйте до уваги, зосередженості, дисциплінованості, посидючості; розвивайте вміння чітко виконувати словесну інструкцію (це є важливим для майбутнього навчання у школі).

ДОДАТК И

ПРОЕКТ ВПЕВНЕНИЙ СТАРТ навчально-методичне забезпечення

- «Впевнений старт: освітня програма для дітей старшого дошкільного віку» • Портал vstart.com.ua • «Впевнений старт: книга вихователя» (методичні рекомендації, перспективне планування, календарне планування) • «Впевнений старт: книга дошкільника –

6» (робочий зошит активностей в ДНЗ) • «Впевнений старт: книга

дошкільника – 6+» (робочий зошит активностей в ДНЗ) •

«Впевнений старт: книга дошкільника – 6» (робочий зошит

активностей вдома) • «Впевнений старт: книга дошкільника – 6+»

(робочий зошит активностей вдома) • «Впевнений старт: альбом з

художньо-творчої діяльності» • «Впевнений старт: хрестоматія

літературно-художніх творів» • «Впевнений старт: книга батьків»

(довідник/щоденник/pocket-book)

k)

58

ФОРМАТ ОРГАНІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ З ДІТЬМИ (карта активностей тижня)

Діяльність, День організована дорослим з усіма дітьми

Діяльність з підгрупами дітей, індивідуаль- на робота за ініціативою
дорослого чи дитини

Самостійна діяльність дітей

ПН

Пізнавально-до- слідницька діяль- ність: у світі природи Художньо-есте- тична
діяльність: аплікація/ліплен- ня/малювання

ВТ

1. Мовленнєва діяльність: розвиток мовлення 2. Пізнавально-дослідницька діяль-
ність: У світі природі 3. Художньо-естетична діяльність

(малювання/ліплення/аплікація) 4. Здоров'язберігальна, рухова діяльність на вулиці

Пізнавально-дослідницька діяльність: дослідження та експериментування на природному матеріалі Здоров'язберігальна, рухова діяльність: рухи 1.

Пізнавально-дослідницька діяльність: елементарні математичні уявлення +

Художньо-естетична діяльність: конструювання 2. Художньо-естетична діяльність: музика 3. Пізнавально-дослідницька діяльність: у світі людей (ігровий тренінг)

Підготовка руки до письма Художньо-естетична діяльність: музика (слухання)

Особистісний розвиток

Ігрова діяльність у мультисенсорному просторі

СР

1. Мовленнєва діяльність: грамота 2. Художньо-естетична діяльність: Художня література + Пізнавально-дослідницька діяльність: у світі людей 3.

Художньо-естетична діяльність (малювання/ліплення/аплікація) 4.

Здоров'язберігальна, рухова діяльність в залі

Художньо-естетична діяльність: театр Здоров'язберігальна, рухова діяльність: рухи

Дитячий фільм-зал

ЧТ

1. Пізнавально-дослідницька діяльність: у світі предметів 2. Художньо-естетична діяльність: музика 3. Пізнавально-дослідницька діяльність: елементарні математичні уявлення 4. Особистісний розвиток (ігровий тренінг)

Художньо-естетична діяльність: художня література/малювання/ліплення/аплікація/конструювання/музика

ПТ

Господарсько-побутова діяльність Особистісний розвиток

1. Художньо-естетична діяльність (малювання/ліплення/аплікація/конструювання) + Мовленнєва діяльність: спілкування 2. Здоров'язберігальна, рухова діяльність в залі 3. Пізнавально-дослідницька діяльність: у світі природи

Справи разом із батьками

Музично-театральна діяльність

ОРІЄНТОВНІ ФОРМИ, МЕТОДИ, ЗАСОБИ ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ

- Розмови, інтерв'ювання, тематичні, етичні бесіди, комунікативні ситуації (звернення, прохання, вибачення, пропозиція, презентація, пояснення тощо), театралізовані ігри з розігрування діалогів,

віртуальні діалоги, полілоги; • педагогічні провокації; • парна,

підгрупова робота, робота в малих підгрупах, що вимагає

домовленостей.

- Заняття з фізкультури, ранкова гімнастика, гімнастика після денного сну, логоритмічна, коригувальна гімнастика, фізкультхвилинки і фізкультпаузи, спортивне дозвілля дозвілля (свята і розваги), рухливі ігри (спортивні ігри, забави, ігри-змагання, естафети, ігри-атракціони, народні ігри, хороводи), прогулянки-походи за межі ДНЗ, загартовувальні процедури, фізкультурні гуртки, дні та тижні здоров'я, турніри, пластичний балет, стенди й альбоми «Поради Айболита», Малі Олімпійські ігри тощо.

- Заняття (комплексні, інтегровані, предметні), читання творів художнього та наукового змісту, бесіди, розповіді дорослого, зустрічі з цікавими людьми, розглядання альбомів, серій картин, схем,

плакатів; • спостереження, екскурсії, цільові прогулянки, екологічні
хвилинки, хви- линки-цікавинки, перегляд дитячих телепередач; •
організація дослідів; • влаштування міні-музею, інтелектуальне
дозвілля («Клуб допитливих», ві- кторини, літературні турніри, вечори
загадок), гуртки інтелектуально-піз- навального спрямування, робота
з енциклопедіями, проблемні ситуації, пошуково-дослідницька
діяльність, «жива газета» ігри-шифрування, ди- дактичні ігри
логіко-математичного змісту (ігри-лото, танграми, Колумбове яйце),
інтелектуальні ігри та завдання (ребуси, шаради, шашки, кросворди,
логічні розминки, логічні «ланцюжки», слухові диктанти; •
задачі-казки, задачі-жарти, геометричні задачі тощо).

- Комплексні, інтегровані

заняття (загальногрупові, підгрупові, індивідуальні), дидактичні ігри (словесні, настільно-друковані, з іграшками, предмета-

- ми, картинками), вправи, завдання (фонетичні,

лексико-граматичні); ігри-драматизації за змістом літературних

творів, складання різних типів розповідей (із власного досвіду, розповідей за картинками, серіями карти-

- нок, описів (предметів, об'єктів, картинок тощо); полілоги, творче

розповідання, колективне сюжетоскладання, складання листів і пам'яток, бесіди, мовно-рухливі ігри, переказування літературних творів, виконання мовленнєво-творчих завдань (придумування початку і

- • • • • закінчення до запропонованих текстів, римування),

заучування напам'ять; артикуляційна і дихальна гімнастика;

складання інтелектуальних карт; термінологічний аналіз понять;

активне слухання лінгвістичних казок; літературно-мовні засоби:

збірки поезій, дитячі книги, зокрема, абетка в картинках, малі фольклорні форми (прислів'я, приказки, забавлянки, за- клички, потішки тощо), набір предметних картинок, коректурні таблиці тощо.

- Сюжетно-рольові ігри, творчі ігри з художнім матеріалом, конструктивні ігри, ігри з правилами (дидактичні, настільно-друковані, рухливі, словесні), режисерські, ігри-драматизації за сюжетами літературних творів,

- інсценізації; народні ігри з текстами,

обрядові ігри тощо.

- Доручення, завдання, чергування (в куточку природи, на занятті, підготов-

- ка до обіду); спостереження за працею дорослих, участь у

майстер-класах з опануван-

- ня окремих виробничих умінь;

допомога дорослим у буденних

справах.

- Комплексні, інтегровані заняття (загальногрупові, підгрупові, індивідуальні) з використанням синтезу мистецтв; • гуртки, студії (образотворчого мистецтва, хореографії, гри на музичних інструментах, театральний тощо); • вправи-імітації, організація виставок-презентацій «Олівець-малювець», «Світ краси», вернісажів «Художня майстерня»; • проведення конкурсів; • виготовлення й оформлення книжок, (наприклад, складання дитячої абетки в картинках), тощо. • Музичний супровід самостійної діяльності дітей, самостійна музична діяльність; • літературно-музичні свята і розваги; • участь дітей у проведенні фестивалів дитячої творчості, концертів, маскарадів; • інсценізації, ігри-драматизації, театралізовані вистави, театралізація обрядових свят, театралізовані дійства.

- Бесіди, проблемні ситуації, тренінгові та ігрові вправи, психологічні етюди; • вправи на релаксацію (м'язову, емоційну); • вправи на згуртування дитячого колективу; • ігри та вправи, що спрямовані на розвиток навичок самопрезентації; • вправи на об'єднання в групи, підгрупи тощо.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК МИСТЕЦЬКИХ ТВОРІВ ДЛЯ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЯМ орієнтовний перелік фольклорних і літературних творів

- українські народні прислів'я, загадки, лічилки,

мирилки. • «Гойда, гойда, гой», укр. нар.

колискова; • «Нова радість стала», укр. нар.

колядка; • «Щедрівочка щедрувала», укр. нар.

щедрівка; • «Сонечко сяє», укр. нар. веснянка; •

«Іди, іди, дощику», укр. нар. закличка тощо.

- «Котигорошко», «Бабина донька – дідова донька», «Кривенька качечка», «Мудра дівчинка», «Правда та кривда», «Казка про Іллю Муромця та Со- лов'я-розбійника», «Кирило Кожум'яко» тощо.

- «Будинок казковий, п'ятиповерховий», Н.

Забіла; • «Біда навчить», Леся Українка; •

«Трамвай і щиглик», Ю. Ярмаш; • «Як співачки

ліс врятували», М. Пономаренко; • «Дикі образи

Дикобраза», І. Роздобудько; • «Сіра зіронька»,

Б. Заходер; • «Полуничний дощик», І.

Фарбаржевич; • «Яблуко», В. Сутєєв; •

«Дюймовочка», Г. Х. Андерсен; • «Попелюшка»,

Ш. Перро; • «Урок дружби», «Ромашки у січні»,

М. Пляцковський; • «Бобик в гостях у Барбоса»,

М. Носов; • «Стефа та її Чакалка», І. Андрусак; •

«Квартирія», Г. Манів; • «Коротунчик», О.

Чаклун; • «Як берізка листя роздарувала», І.

Прокопенко; • «Про зайчика-забудька», Н.

Малетич; • «Про два колеса», Є. Пермяк; •

«Крапелька Кап», Н. Гуркіна тощо.

• • • • • твори К. Перелісної

Затишок», О. Бундур; «Непосидько-вітерець», В.

«Комаровський; «Плаче дощик-тонконіг», М.

темний гаю», «Тече вода з-під явора», Та

Івасівський; «Про сніговика», Т. Коломієць; «Дв

дідусеві», «Бабуся і внук», «Отакий у мені

мароньки», Олександр Олесь тощо.

«Отакий роззява», І. Малкович; «Вербові

білою бородою», Ліна Костенко; «Всі про

дуже гідні» (цикл віршів), «Де живуть се-

Саші і Маринки» (творчі ігри та вправи зі

• • • • • «Лебідь, щука і рак», «Чиж

луб», Л. Глібов; «Журавель та горобець», «Хмі

• • • • • словами-римами)

і квітка», Б. Грінченко; «Сонце і хмари», Є.

Пономаренко; «Веселі віршики з мальов

Чибінка; «Снігур та щиглик», О. Пчілка;

глека», В. Правоторова; «М'яке і пухнаст

Зуперечка», М. Пляцковський; «Хлопчик та гуса

Андрусак; «Про зайчика», Г. Чернобицьк

Ключина тощо.

природу захищали», В. Чубенко; «Супер

Ребро; «Упустила білка шишку», В. Шуль

«Галина», М. Магера; «Добре

- • «Сніг», Олена Пчілка; «Втрачений день», З. Живка; «Якого кольору
юва», Є. Гуцало; «Український
«Соромно перед соловейком»,
запор», З. Мензатюк;
• • • • В. Сухомлинський;

• • • • • • • • «Чарівне слово»,

В. Осєєв; «Любіть книгу», Остап

Вишня; «Третій сніг», І. Андрусяк;

«Гойдалка під кленом», Г. Ткачук;

«Про що розповів вітер», А. Кислій;

«Весна», Ю. Ярмиш; «Ялинка», С.

Носань; «Купання ведмежат», В.

Біанки тощо.

Орієнтовний перелік творів живопису

• • • • • • • • • • «Літо», «Зима», «Околиці Києва», «У Чернігові»,

І. Вапнярська-Кудас; «Літо у Карпатах», О. Андрєєв; «Привіт

урожаю», «Богданівські яблука», «Півонії», К. Білокур; «Свято

врожаю», «Щедрий вечір», «Великодня неділя», В. Наконечний;

«Ластівки», «Городина», «Горличка», Л. Вітковська; «Зимова казка»,

Айвазовський; «Портрет сина художника Миколая», «Квочка», «Гуси, додому!», М. Пимо-

• • • • • НЕНКО; «Лютнева глазур», І.

Грабар; «Рідна хата моя», М. Кириченко; «Весна. Цвіте верба»,

О. Свєтлічна; «Іван Царевич та Сірий Вовк», В. Васнецов;

«Вечір на Україні», «Місячна ніч на Дніпрі», А. Куїнджі;

«Волошки», «Хотинський замок», В. Павлович; «Зіркова ніч»,

Ван Гог; «Порив вітру», К. Коро; «Білі гори Гімалаї», «Рожеві

гори», М. Реріх; «Узимку в селі Опішні», С. Васильківський;

«Вазон», «Зелений слон», «Лисиця і лелека», «Весна», М.

Приймаченко; «Стоїть гора», «Зимові свята», М. Тимченко;

«Золота осінь», «У парку», В. Полєнов; «Застудилася», «У

парку», Т. Яблонська; «Веснянки», «Гуцулки біля церкви», І.

Труш.

Зразки українського ужиткового мистецтва

• • • • • Петриківський розпис (дерев'яні розписані вироби); васильківська майоліка (посуд); київський розпис (мальовки, іграшки, писанки, декоративні вази); майоліка Опішні (керамічні іграшки, посуд, кахлі); косівська кераміка (керамічні іграшки, посуд, кахлі); ужгородський розпис (керамічні іграшки, посуд, писанки); яворівський розпис (дерев'яні розписані забавки, ложки, тарелі, писанки); вироби з вишивки, в'язання, килимарства, лозоплетіння, бісероплетіння.

Орієнтовний перелік тем з малювання, аплікації, конструювання

• «Улюблена іграшка», «Яворівська забавка», «Сонячні груші», «Пухнаста тва-ринка», «Рум'яні яблука», «Казковий герой», «Гарбуз-реготун», «Осінні квіти», «Візерунчасті сніжинки», «Казковий будинок», «Зелена красуня-ялинка», «Ав-топортрет», «Портрет матусі», «Весняні квіти», «Кумедний клоун», «Пташка спі-ває», «Сріблясті котики верби», «Весняне дерево», «Царівна-Лебідь».

- «Квіти літа у декоративній вазі», «Веселка», «Бабусин сад», «Барви осені», «Осінній парк», «Осінній дощ», «Вітер у лісі», «У зимовому царстві», «Ново- річна казка», «Різдвяна ніч», «Барви заметілі», «Лисичка-сестричка і бра- тик-вовчик», «Квітуха галявина», «Космічні фантазії», «Підводне царство», «Тварини в цирку», «Мрії про літо (зиму, осінь, весну)».

- «Петриківські мотиви», «Чудові квіти», «Українська вишиванка», «Опішнян- ський посуд», «Великодні писанки», «Фантастичні тварини», «Косовська іграшка», «Бабусин килимок», «В'язана серветка».

- «Фрукти на блюди»

квітів», «Соняхи біля паркану», «Квіти в саду»,
«Різдвяна зірка», «Зимові візерунки», «Сніг»,
«Теплий одяг для ляльки», «Прикраси до Нового
Року», «Рамка для фото», «Бузок» тощо.

• • • • • «Ой ходить сон», укр.

«Щедрик, щедрик,
щедрик і щедрік»;

обр. М. Леонтовича;

«Колодій», муз. С. Мейнсона;

«А. А. Філіпенка; «Колискова», муз. С. Мейнсона».

вмерла України», сл. П. Чубинського,
; «Боже великий, єдиний», сл. О.
Писенка; «Ода до радості», муз. Л.
з балету «Лускунчик», муз. П.
овинний марш», муз. М. Скорульського;
з. В. Верховинця; «Мелодія» (скрипка,

муз. М. Скорика; «Італійська
а; «Гопак» з опери
уз. М. Мусоргського; «Гопак», укр.
«Метелиця», укр. нар. танець;
їріга;

- папір і картон – «Дивовижні квіти», «Кошик для грибів», «Казкова хатинка», «Сніжинка для ялинки», «Рибки», «Карнавальна маска», «Ялинкова прикра-
са», «Книжка – малятка», «Космічний корабель»; природний матеріал – «Журавель з жолудя і насіння ясена», «Царівна-Ле- бідь з шишки та жолудя», «Свинка з качана кукурудзи», «Різдвяна компози-
ція з шишок і гілок»; будівельний матеріал – «Мій будинок», «Фортеця», «Золоті ворота Києва», «Мости», «Транспорт», «Стоянка для авто».

Орієнтовний репертуар музичних творів

- «Вальс», «Дощик», «Скакал
«Дитячі мрії», «Рідна Україно», «Пісенька про
ведмедика», «Купили вед- медика», м
рової.
- Сумна», муз. Л. Бетховена; • «Сміливий
- «Пісня жайворонка», муз. М. Глінки; •
«На іменинах», «Світлофор», муз. І. Островерх
муз. Д. Шостаковича; • «Музична скрин
тем'євої; • «Капосний дощик», муз. О. Радзівіл
«Буратіно», муз. К. Мяскова, сл. Т. Ковз
«Рідний дубочок», муз. І. Шайкіса, сл. Г. Грайка
Мальвіни», муз. Д. Львова-Компанійц
«Іво-кленами», «Ярмарок», муз. Ю. Михайленко
Ямкового, муз. М. Чембержі; • «Троп
«Одить з пензликом осінь», муз. М. Ведмедері, с
танець, гарм. І. Свєчнікова; • «Козачок»
зимовий вальс», муз. і сл. Н. Козак; • «Перший
абетка», муз. І. Островерхого, сл. М. По
українського алфавіту); • «Музична абмбери, сл. В. Чорної; • «Ой хто, хто Миколая л
народні (твори за українським алфавіродні; • «Віхола – метелиця», муз. А. Філіпенк
«Українонька свята», сл. М. Павленко-Крзима», муз. і сл. В. Лисенка; • «Святкують нови

В. Качана, сл. О. Качан; • «Веснянка», м
Ладижця; • «Соловейко», укр. нар. пісня
«Прийшла весна весела», муз. І. Остров
• «Наші вихователі», муз. і сл. Н. Рубаль
маму», «Мамин день», «Пісенька про ба
сл. Т. Волгіної; • «Ми з татом», муз. К. М
вода», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Шевченка
муз. В. Верховинця, сл. С. Титаренка; • «
сл. Л. Павловської, муз. І. Островерхого;
укр. нар. пісня, обр. С. Файнтуха;

• • • • • «Наш садок», муз. Н.

«Диво-дерево», муз. І. Санжарової, с

козаками», муз. В. Ізотова, сл. А. За

Ізотова, сл. Л. Савчук; «Як діждали л

укр. нар. жниварські пісні; «Косарі»,

Степового; «Жабенятко», «Щасливи

Павленко-Кравченко,

», білорус. нар. танець;

ова «Полька»; «Вишукана

а «Італійська полька»;

. нар. мел., обр. А.

. Вернер;

Дремлюги; «Коломийка», на муз. В.

• • • муз. В. Гребенюка; «Бережи своє

життя», муз. і сл. Г. Смірної;

«Сонечко», сл. Л. Ямкового, муз. А.

Мигай; «Гопак», сл. Л. Ямкового, муз О.

Злотника.

• • • • • • • • «Диби-диби», «Ой дзвони дзвонять», «Веселі гуси»,
укр. нар. пісні-примовки; «Щедрик, щедрик, щедрівочка», «Добрий
вечір, щедрий вечір», укр. нар. щедрівки; «Коляд, коляд, колядниця»,
укр. нар. колядка; «Вийди, вийди, сонечко», заличка, муз. В.
Верховинця, сл. народні; «Українець», «Українка», муз. М.
Гайворонського, сл. М. Підгірянки; «Росте буряк», муз. і сл. В.
Верховинця; «Лис», «Мишка та кіт», укр. нар. пісні, обр. Я. Степового;
«Антилопа», «Їжачок», «Мавпа», «Рак», «Як», «Цапок», муз. І.
Островерхого, сл. М. Пономаренко.

• • • • • • • • «Золотий листопад», на муз. А. Вівальді
«Осінь»; «Коло – гопачок», на укр. нар. мелодію «Коло», обр. Я.

Степового; «Гречаники», гопак на мел. укр. нар. пісні; «Дощик», козачок на мел. укр. нар. пісні, обр. Я. Степового; «Танець з притупами», на укр. нар. мел. «Гопак», обр. М. Метлова; «Плескач», полька на укр. нар. мелодію; «Парочки – журавлі та журавочки», на укр. нар. пісню «Був собі журавель»,

- «Метелиця», укр. нар. мел., обр. М. Різоля;
- «Малята-гуцулята», на укр. нар. мелодію «Гуцульський танець», обр. К. Мяскова;
- «Плескай-тупай», на муз. Б. Савельєва, сл. М. Розовського, укр. переклад;
- «Танцюємо парами», на муз. П. Чайковського з балету «Лебедине озеро» (уривок);
- «Вальс з мамами», на сл. і муз. Н. Май «Мамин вальс»;
- «Вальс квітів», на муз. В. Безкоровайного «Балет квітів»;
- «Ми – дзвіночки», на пісню «Цвінь-цвірінь», муз. О. Злотника, сл. Л. Ямкового;
- «Ввічливий танець», на муз. Ф. Госсєка «Гавот»;
- «Полонез», муз. І. Козловського.

- «Осінь золота», муз. І. Островерхого, сл. М. Пономаренко; •
- «Зів'ємо віночки», на укр. нар. пісню «Пішли діти в поле»; • «Ой у
- полі діти, зайці і лисичка», на укр. нар. пісня «Ой у полі жито»; •
- «Черевички», муз. М. Ведмедері, сл. О. Пєнкіна; • «Не пустимо», на
- укр. нар. мелодію; • «Гра з хусточкою», на укр. нар. пісню «Галя по
- садочку ходила», обр. Л. Ре- вуцького; • «Ладки із Васильком», на
- пісню «Ладки, ладки», муз. В. Верховинця, сл. на- родні; • «Спритні
- вершники», на муз. Р. Шумана «Марш», муз. І. Дунаєвського «Галоп»;
- «Розважаємось із сопілочкою», на укр. нар. пісні «Я маленька
- дівонька», «Я маленький хлопчик» і муз. А. Рябчуна; • «Кривий
- танець», на укр. нар. пісню «Гаївка»; • «Шум», укр. нар. пісня, обр.

М. Різоля; • «Великодня пісенна хода з дзвіночками», на пісню «Великдень», сл. Л. Ямкового, муз. І. Єрмакова; • «Весняний веселий хоровод», на сл. М. Пономаренко, муз. І. Островерхого «Прийшла весна весела»; • «Подарунок», на муз. М. Ведмедері, сл. К. Куян; • «Рушничок», на муз. М. Ведмедері, сл. В. Лучука; • «Світла ягілочка», на укр. нар. пісню «Заспіваймо, паняночки»; • «Сонячна наша країна», на пісню «Сонечко», муз. А. Мигай, сл. Л. Ямкового; • «Жартівливі сперечання», на укр. нар. пісню «Що на нашій вулиці»; • «Вигадливі чобіточки», на укр. нар. мел. «Полька», обр. М. Різоля; • «Казкове свято», сл. М. Павленко-Кравченко, муз. В. Гребенюка.

Образно-ігрові завдання,

конячці», муз. М. Любарського; •

• «Марш дерев'яних солдатиків», муз.

», муз. Д. Кабалевського; • «Дід Мороз»,

Вигадливі струмочки», на муз. М. Чембержі «Чобітки», сл. М. Павленко-Кравченко,

есняні струмочки», на муз. В. Дублянського **и, танці:** • «Ой у полі жито», укр. нар.

оба-мандрівниця», на пісню «Котилася торба», Ой, на горі льон», укр. нар. пісня, гарм. Г.

сл. на- родні; • «Веселий бубон-мандрівник», а», укр. нар. пісня, обр. Л. Ревуцького;

й козачок» С. Гула- ка-Артемівського з опери

- «Помиримся», на укр. нар. пісню «Мир миром»; • «Журавлі та журавочки», на укр. нар. пісню «Був собі журавель», обр. М. Дремлюги; • «Козачок – зелений мачок», на укр. нар. пісню «Мак», обр. М. Лисенка; • «Веселі млиночки», укр. нар. мел. «Коло», обр. Я. Степового; • «Затанцюймо разом», на мел. укр. нар. пісні «І шумить, і гуде», обр. Я. Степо- вого; • «Скачуть чобіточки», на пісню «Жовті чобіточки», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Вол- гіної; • «Хвиля дружби», на мел. повільного вальсу; • «Український уклін-вітання хлопчика і

дівчинки», на муз. С. Гулака-Артемовського з опери «Запорожець за Дунаєм» (уривок) і на муз. В. Верховинця; • «Вільний марш», муз. В. Верховинця; • «Енергійно – стримано», на муз. М. Любарського «Хода»; • «Бадьора хода», на муз. М. Чембержі «Бадьорою ходою крізь ліс, що шумить»; • «Пострибаємо», на муз. М. Любарського «Гра в скакалку»; • «Танцювальна хода», на муз. М. Скорульського «Колискова»; • «Галоп», муз. Ф. Шуберта.

• • • • • «Ой, минула вже зима», укр. нар. пісня, обр. І. Кишка;
«Чарівна підкова», на укр. нар. пісню «А кривого танцю»; «Вигадливі танцівники», на муз. М. Чембержі «Скоморошина»; «Вальс зі стрічками», на муз. Г. Свиридова «Вальс» з кінострічки «Заметіль»; «Метелиця», муз. А. Найдьонова; «Принц і Попелюшка», на муз. С. Прокоф'єва «Адажіо» з балету «Попелюшка».

• • • • • «Іди, іди, дощичку», укр. нар. примовка, обр. Я.

Степового; «Коляд, коляд, колядниця», укр. нар. колядка; «Щедрик, щедрик, щедрівочка», укр. нар. щедрівка; «Ой, дзвони дзвонять», укр. нар. пісня, обр. Я. Степового; «Вийди, вийди, сонечко», укр. нар. пісня, обр. В. Верховинця; «Іде, іде дід, дід», муз. нар., сл. В. Верховинця; «Ой, минула вже зима», «Ой, лопнув обруч», укр. нар. пісні.

- «Бігла Кізка по містку», «Славна з Олі господинька», музично-театралізовані

• • • **Орієнтовний перелік театральних вистав** міні-вистави, текст М. Пономаренко, муз. І. Островерхого; «Лисичка і Журавель», «Котик і Півник», «Коза-Дерева», укр. нар. казки; «Чарівний борщик», казка-оперета, текст З. Скіпіної, муз. М. Ведмедері; «Рукавичка», «Пан Коцький», музично-театралізовані вистави за мотивами

- однойменних укр. нар. казок, текст І. Чернявської, муз. М. Малого; «Червона Шапочка», вистава за мотивами однойменної казки Ш. Перо і каз- ки-оперети у скороченому викладі, текст Л. Полтави, муз. В. Безкоровайного.

» режиму дітей у дошкільних навчальних
сіб. / Е. С. Вільчковський, Н. Ф. Де-
ндрівець, 2008. – 128 с.

Нормативно-правові документи: • Базовий компонент дошкільної

освіти / наук. кер. А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, д.п.н., проф.; авт. кол.: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та ін. — К. : Світич, 2012. — 26 с.

- Закон України про дошкільну освіту [електронний ресурс] / режим досту- пу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
- Концепція «Нова української школа» (оновлено) [електронний ресурс] / режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczyia.pdf>

Навчально-методична література: 1. Беленька Г. В. Віконечко в природу: метод. пос. для вихователів дітей

дошкільного віку / Г. В. Беленька. — К. : Сім кольорів, 2014. — 56 с. 2.

Богініч О. Л. Фізичне виховання дітей дошкільного віку засобами гри: навч. посіб. / О. Л. Богініч; М-во освіти і науки України, НПУ імені М. П. Драгоманова. — 2-ге вид. — К. : НПУ, 2007. — 140 с. 3.

Богуш А.М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти / А. М. Богуш. — 4-те вид. доопрац. і допов. — Х. : Ранок, 2013. — 192 с. (серія «Сучасна дошкільна освіта») 4. Богуш А. М., Гавриш Н. В.

Вчимося розповідати: складання розповідей за серією сюжетних картин на основі літературних текстів. Навч.-метод. комплект для дітей старшого дошкільного віку: метод. пос.+18 карток / А. М.

Богуш, Н. В. Гавриш. — К. : в-во МЦФЕР, 2013. 5. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Запрошуємо до розмови. Розповідання за сюжетними картинками. Навч.-метод. комплект для дітей старшого дошкільного віку: метод. пос. + 16 карток / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш. — К. : Генеза, 2013. — 48 с. + 16 картин. 6. Все про театр та дитячу театралізовану діяльність / Л. Макаренко. — К. :

Шкільний світ, 2008. – 128 с. 7. Богуш А. М. Готуємо руку дитини до письма / А. М. Богуш. – 3-тє вид., зі змін. і доповн. / Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 108 с. 8. Богуш А. М., Перші кроки грамоти: передшкільний вік: навч. посіб. / А. М. Богуш, Н. В. Малиновська. – К. : ВД «Слово», 2013. – 424 с. 9. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку / А. П. Бурова. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 256 с. 10. Верховинець В. М. Весняночка / В. М. Верховинець. – К. : Музична Укра-

12. Гавриш Н., Бадер С., Стаєнна О. Сонечко мандрує Україною: навч.-метод. пос. комплект: метод посіб + 16 плакатів. – К. : Генеза, 2014. – 32 с. + 16 плакатів. 13. Гавриш Н. В. Художнє слово та дитяче мовлення: навч.-метод. посіб. /

Н. В. Гавриш. – К. : Шкільний світ, 2011. – 128 с. 14. Гавриш Н. В. Філософія для дітей мовою серця: метод. посіб / Н. В. Гавриш,

О. О. Ліннік. – К. : ВД «Слово», 2013. – 168 с. 15. Гавриш Н. В. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості: метод. посіб. / Н. Гавриш, О. Безсоннова. – К. : ВД «Слово», 2017. – 256 с. + 88 таблиць. 16. Денисенко Н. Ф. Витоки здоров'я дитини: навч.-метод. посіб. / Н. Ф. Денисенко, Л. В. Лиходід, С. В. Лупінович, А. Ф. Михайличенко. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 160 с. 17. Для творчості дитини вірші, пісні, картини: метод. посіб. / авт.-уклад.: Т. О. Піроженко, А. С. Шевчук. – К. : Вид. Дім «Слово», 2017. – 128 с. (41 с. : іл.) 18. Дошкільнятам про світ природи: старший дошкільний вік: навч.-метод. посіб. / Г. В. Беленька, Т. С. Науменко, О. А. Половіна. – К. : Генеза, 2013. – 112 с. 19. Зайцева Л. І. Формування математичної компетентності старших дошкільників: метод. посіб. / Л. І. Зайцева. – Харків : Веста: Ранок, 2008. – 160 с. : іл. 20. Калмикова Л. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностично-розвивальний

комплекс: навч.-метод. посіб. / Л. О. Калмикова. – К. : вид. дім «Слово», 2016. – 384 с. 21. Котляр В. П. Основи художнього виховання дітей: навч. посіб. – Донецьк:

в-во «Ноулідж», 2010. – 223 с. 22. Ладивір С. О. Виховання гуманних почуттів у дітей / С. О. Ладивір, О. П. Долинна, В. В. Котирло, С. Є. Кулачківська, С. П. Тищенко, О. О. Вовчик-Блакитна, Ю. О. Приходько [за наук. ред. Т. Піроженко, С. Ладивір, Ю. Манилюк]. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 168 с. – (Серія “Дитина замовляє розвиток”). 23. Лохвицька Л. В. Дошкільникам про основи здоров’я: навч.-метод. посіб. / Л. В. Лохвицька, Т. К. Андрющенко. – 2-ге вид., оновл. – Тернопіль : Мандрівець, 2008. – 192 с. 24. Машовець М. А. Математична скарбничка: метод. пос. / М. А. Машо-

вець. – К. : Сім кольорів, 2014. – 96 с. 25. Нечай С. П. Музика навчає, виховує, оздоровлює: навч.-метод. посіб. /

Світлана Нечай. – К. : Світич, 2012. – 144 с.

26. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. Навч.-метод. посіб. / За ред. Г. С. Тарасенко. – К. : ВД «Слово», 2010. – 320 с.
27. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника / Т. О. Піроженко. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 152 с.
28. Піроженко Т. О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку: навч.-метод. посіб. / Т. О. Піроженко. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 136 с.
29. Піроженко Т. О. Ігрова діяльність дошкільника (старший дошкільний вік) / Т. О. Піроженко, К. В. Карасьова. – К. : Генеза, 2014. – 96 с.
30. Піроженко Т. О. Компас у світі ціннісних орієнтацій дошкільника: навч. посіб. / Т. О. Піроженко, С. О. Ладивір, Л. І. Соловійова та ін. – К. : ВД «Слово», 2016. – 56 с.; іл.
31. Розумне виховання сучасних дошкільнят. Метод. посібн. / Н. Гавриш, О. Брежнєва, І. Кіндрат, О. Рейпольська; за заг. ред. О. Брежнєвої. – К. : ВД «Слово», 2015. – 176 с.
32. Товкач І. Є. Звуки. Букви. Читання: метод. посіб. для дітей старшого дошкільного віку: у 2 частинах / І. Є. Товкач. – Х. : Ранок, 2015. – 80 с. (серія «Віконечко у світ грамоти»).
33. Українська мозаїка. Посібник-хрестоматія / упоряд. : О. П. Долинна, О. В. Низковська, Н. І. Вакуленко, О. А. Копейкіна. – К. : АВДІ, 2008. – 256 с. : іл.
34. Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі: навч.-метод. посіб. / Т. О. Піроженко, Л. І. Соловійова та ін. – К. : ВД «Слово», 2016. – 248 с.
35. Шевчук А. С. Новації в мистецькому вихованні дошкільників // Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ: метод. посіб. / Н. Дятленко, А. Гончаренко, А. Шевчук та ін. – К. : Шкільний світ, 2010. – 128 с. – С. 43–66.
36. Шевчук А. С. Розвиток дошкільнят в музично-руховій діяльності: навч.-метод. посіб. / А. С. Шевчук. – К. : Шкільний світ, 2006. – 128 с.
37. Щербакова К. Й., Брежнєва О. Г. Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку. Навч. посіб. – Мелітополь : ВД Мелітопольської міської друкарні, 2015. – 200

С.

Навчально-методичний комплект до освітньої програми «Впевнений старт» адресований педагогам дошкільної освіти, які працюють з дітьми старшого дошкільного віку, дітям, батькам старших дошкільників, гувернерам, фахівцям центрів розвитку освіти, студентам соціономічних спеціальностей.

- «Впевнений старт: освітня програма для дітей старшого дошкільного віку»
- «Впевнений старт: книга вихователя» (методичні рекомендації, перспективне планування, календарне планування)
- «Впевнений старт: книга дошкільника – 6» (робочий зошит активностей в ДНЗ)
- «Впевнений старт: книга дошкільника – 6+» (робочий зошит активностей в ДНЗ)
- «Впевнений старт: книга дошкільника – 6» (робочий зошит активностей вдома)
- «Впевнений старт: книга дошкільника – 6+» (робочий зошит активностей вдома)
- «Впевнений старт: альбом з художньо-творчої діяльності»
- «Впевнений старт: хрестоматія літературно-художніх творів»

(довідник/щоденник/pocket-book)

Впевнений старт: Книга вихователя (методичні рекомендації) в 3-х частинах / наук. ред. Т. О. Піроженко, загальна редакція О. Ю. Хартман. – Авторський колектив: О. Брежнєва, Н. Гавриш, І. Кіндрат, О. Корнєєва, Т. Піроженко, В. Рагозіна, О. Рогозянський, О. Хартман.

Зверніть увагу дітей на зовнішність зображених дітей, зауважте, як псує враження від людини непорядок в одязі. Запитайте, що могло трапитися з хлопчиком і чому він так виглядає; що можуть порадити Тарасику друзі; як діти вчинили на місці Тарасика. 5. Організуйте сприймання дітей художніх образів на картині С. Гангичини «Пустий привокзал (дівка дощиль-ника)». Розмову радимо спрямовувати за допомогою таких запитань: Що ви бачите/чуєте? Чи ви бачите тут такого, що дозволяє вам так думати? Що відчувають діти на картині? Чи були ви самі коли-небудь у такій си-туації? Чи, на вашу думку, густо (дуже) бачили дівку? Як би ви вчинили зупинити це? чи сказали б їй, як ви дралися подумками?

ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ Допомогти дітям усвідомити значення слова «порядок» стосовно різних сторін людського і природного життя. Формувати уміння упорядковувати інформацію, предмети чи матеріали за вказаними ознаками. Вчити дітей оцінювати й коригувати порядок у себе та інших, в одязі, особистих речах. Формувати вміння участі в полілозі: відповідати на запитання, підтримувати розмову, висловлювати власну позицію.

картки зі словами порядок, правила, назви днів тижня і пір року для розташування на робочій стіні; картки з цифрами і буквами, назвами днів тижня, пір року, запис міф «Мийдодир» за однойменною казкою К.Чуковського; предметні картки із зображеннями за 4-5 темами (для роботи в підгрупах), картинки з ознаками осінньої природи; картки-картинки з надписами: *бібліотека, ма-газин, вулиця, ліс, школа*.

[illegible]

Інтегроване завдання 1 «Порядок». На початку заняття для знання напам'ять записавши: дитячі запитання про явище «Порядок». Діти беруть картки із цифрами/називами двох типів/називами предметів по року і за сигналом мають стати по порядку. Після виконання завдання вчитель задає питання: «Як ви впоралися з завданням? Чи були труднощі? Чи хотіли ви щось додати?». Після цього вчитель роздає картки з завданнями та роз'яснює їх. Завдання 2 «Зрозуміти дію та розмовити: що означає слово порядок?». Діти беруть картки з явищем «Як я знаю те, що все в порядку? А навіщо?». Коли для порядку є правила? Запропонуйте пояснювати, чому не можна жити без порядку-дисципліни. Але, якщо такий випадок, порядком, чому не можна для всіх моментів життя створити правила? 3. Об'єднати дію та підтримку, кожна з яких має оптимізувати одну з карток-картинки з надписом: бібліотека, магазин, вулиця, іск, школа. Пропоновано кожному з підгруп довести, що в цих місцях має бути порядок і підтримку свої відповідні приклади. 4. Організувати роботу з Кітченом дослідження: для виконання завдання №1 пропонується дітям розділити картки, обрати ті, що найбільш зображають і віднайти ті послання. Записати про які картини можна сказати, що на них зображено порядок; що підтверджує саме таку думку. Дозволяє дітям після ознайомлення з картинками обмінювати враженнями із сусідами. На фоні обговорення того, на яких картинках зображено порядок, запропонуйте сформулювати ознаки того, що називаємо порядком? Для виконання завдання №2

[illegible]

В процесі індивідуального виконання дітьми завдання No3, що передбачає розмальовку орнаменту з природних елементів, зверніть увагу на якість виконання завдання, що забезпечує порядок

Зібравшись разом у вечірнє коло, обговоріть такі питання: що означає порядок для однієї людини і для всіх дітей і дорослих у групі? Чому неприємно знаходитися в безладі? Від чого і кого залежить загальний порядок життя в групі?

Впевнений старт: книга дошкільника (навчальне видання) в 3-х частинах / наук. ред. Т. О. Піроженко, загальна редакція О. Ю. Хартман. – Авторський

колектив: Н. Гавриш, О. Корнєєва, Т. Піроженко, В. Рагозіна, О. Хартман.

Вона *Книга* відображає дошкільника змістове є складовою наповнення частиною розвивальними навчально-методичного іграми, завданнями комплекту та вправами, «Впевнений що пропону- старт». ються для спільної взаємодії дорослого з дитиною з метою особистісного розвитку та поглиблення індивідуальних досягнень дитини у різних видах діяльності – спілкуванні, здоров'язберігальній, пізнаваль- но-дослідницькій, ігровій, мовленнєвій, образотворчій, господарсько-побутовій. Змістове наповнення Книги дошкільника узгоджено з виданнями «Впевнений старт: книга виховате- ля» видання). (методичні Передбачається рекомендації) можливість та «Впевнений щоденного старт: використання альбом художньо-творчої Книги як індивідуального діяльності» навчально- (навчальне го посібника дитини в освітній діяльності вихователя, а також можливість організованого залучення батьків до взаємодії з власною дитиною.

Завдання 4

Завдання 1

Допоможи дітям Олені, Наталочці, Мері, Олексію та Тарасику розібрати речі у відпо- відні коробки. Яке правило допомогло тобі? Порахуй кількість предметів у кожній ко- Роздивись картинки. Обери ті, які картини тобі більше сподобалися, чому? Постав відповідну позначку. Про які картини можна сказати, що на них зображено порядок?

робці. У кого більше предметів? У кого найменша кількість предметів? У кого порівну? Як і коли використовують ці предмети? Як позначити кількість предметів у коробці? Що підтверджує твою думку?

Завдання 2

Подивись на наших друзів уважно. Чи все добре з дітьми?Постав відповідну позначку. Що не так с Тарасом? Що могло трапитися з хлопчиком? Що можуть порадити Тараси- ку друзі? Як би ти вчинив на місці Тарасика?

Впевнений старт: альбом з художньо-творчої діяльності дитини. В 3-х

частинах / Рагозіна В. В., Очеретяна Н. В. Пропонований альбом з худож-

ньо-творчої діяльності дитини є частиною навчально-методичного комплекту до освітньої програми «Впевнений старт».

Призначений для організації і проведення занять образотворчої діяльності з дітьми старшого до- шкільного віку. Зміст альбому узгодже- но з виданнями «Впевнений старт: книга дошкільника» (навчальне видан- ня) і «Впевнений старт: книга вихова- теля» (методичні рекомендації).

Матеріали альбому передба- чають комплексну образотворчу ді- яльність дітей: ●

сприймання репродукцій худож- ніх творів і творів декоратив- но-прикладного

мистецтва з можливістю їх обговорення; ● ігри експериментального характеру з художніми матеріалами і інструментами; ● художні ігри для пізнання форм, кольорів, ритму і композиції; ● опанування художніх технік, способів роботи з різними матеріалами; ● зображувальну діяльність.

МІЙ КОТИК
К.Зеллер "Кіт –жонглер і весела кішка" Намалюй котиків сон
Перетвори лініями котика на лева
Намалюй клубочки для котиків
Вчимося малювати лінії: пряма, ламана, крива
Намалюй свого котика

Навчальне видання

Піроженко Тамара
Олександрівна Гавриш Наталія
Василівна Панасюк Тамара
Вікторівна Рогозянський
Олексій Сергійович Хартман
Олена Юріївна Шевчук
Антоніна Семенівна

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«ВПЕВНЕНИЙ СТАРТ» ДЛЯ
ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

За загальною науковою
редакцією Т. О. Піроженко

*Рекомендовано Міністерством
освіти і науки України*

Керівник проекту: *Олексій Рогозянський*
Відповідальний за випуск: *Олена*
Хартман

Формат 60x84/8. Гарнітура Myriad Pro. Ум. друк. арк.
9,3. Обл.-вид. арк. 11,2. Підписано до друку
08.08.2017.